

2010

Landbrukplan

Tønsberg kommune

Kommuneutvikling

Vedtatt av bystyret

03/11/2010

Forord

I stortingsmelding nr. 19 (1999-2000) ”om norsk landbruk og matvareproduksjon” (landbruksmeldingen) ble kommunene oppfordret til å lage en landbruksplan, som et redskap for egen innsikt i næringens areal – og ressursbruk og som grunnlag for å definere mål for landbrukets utvikling i kommunen.

I tillegg ønsket Stortinget at kommunene skulle gis større handlingsrom og legge til rette for et forsterket lokaldemokrati på landbruksområdet. Stortinget overførte derfor oppgaver på landbruksområdet som var egnet for lokalpolitisk skjønn til kommunene 01.01.2004. Dette gjaldt vedtaksmyndighet etter jordloven, konsesjonsloven, odelsloven og skogloven, samt miljøvirkemidler i landbruket.

Tønsberg kommune har tidligere utarbeidet ”Oversiktsplan for landbruket i Tønsberg” (1997) samt ”Tiltaksrettet landbruksplan for Tønsberg” (2003).

I mai 2008 vedtok Utvalg for miljø og teknikk at det skulle utarbeides en ny landbruksplan. Det ble nedsatt en arbeidsgruppe med 10 deltakere

Sem Bondelag	Lars Rom / Espen Røraas
Sem Grunneierlag	Svein Jacob Sømme
Vestfold Bonde - og Småbrukarlag	Ole Christian Torkildsen
Sem Skogeierlag	C. Nicolaus Wedel Jarlsberg
Tønsberg kommune kultur og samfunn	Per Halle
Tønsberg kommune bydrift	Jarle Krokeide
Tønsberg kommune kommuneutvikling	Elisabeth Finne / Maria Sundby Haugen (arealplan)
Tønsberg kommune kommuneutvikling	Rolf Magne Vindenes (landbruk)
Tønsberg kommune kommuneutvikling	Gørli Bruun Andersen (landbruk)
Tønsberg kommune kommuneutvikling	Anne Hekland (landbruk – prosjektleder)

I tillegg har Emma Kari Solheim (H), Steinar Ljone (BY) og Elisabeth Rue Strencho (Frp) fra Utvalg for miljø, teknikk og samferdsel deltatt i avslutningen av arbeidet. .

Gruppens mandat var å lage en landbruksplanen med framlegging for politisk behandling våren 2009. På grunn av endringer i lovverket på landbrukssiden, ble arbeidet utsatt. Arbeidsgruppa har hatt 6 møter og sekretariatet har vært ved Kommuneutvikling – landbruksavdelingen. I tillegg til dette har det vært avhold internmøte i forbindelse med statistikk og kjerneområder landbruk.

Planen inneholder evaluering av tiltak fra forrige plan, oversikt over føringer, lover og forskrifter samt økonomiske virkemidler for landbruket, status for bruken av landbruksarealene, mål for landbruksutviklingene i kommunen, strategier for å nå disse målene, prinsipper for bruken av miljøvirkemidler og for behandling av enkeltsaker etter jordloven og konsesjonslov, kart over kjerneområder landbruk samt konkrete tiltak. Planen skal rulleres i forkant av kommuneplanrulleringen, neste gang i 2016.

Tønsberg september 2010

Anne Hekland
prosjektleder

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	5
1. Innledning.....	7
2. Måloppnåelse og gjennomførte tiltak i forrige landbruksplan	7
3. Overordnede rammebetingelser og virkemidler.....	9
3.1. Førings	9
3.1.1. Nasjonale føringer	9
3.1.2. Regionale	14
3.1.3. Kommunale	15
3.2. Juridiske rammebetingelser og virkemidler.....	16
3.2.1. Jordloven	16
3.2.1.1. Omdisponering etter jordloven.....	17
3.2.1.2. Fradeling etter jordloven	17
3.2.1.3. Driveplikt etter jordloven.....	18
3.2.1.4. Miljøplan.....	19
3.2.1.5. Driftsveier og skogbilveier	19
3.2.2. Skogbruksloven	19
3.2.3. Konesesjonsloven.....	20
3.2.3.1. Boplikt (konesesjonsloven)	21
3.2.4. Odelsloven	21
3.2.5. Andre lover og forskrifter	22
3.2.5.1. Beitelev	22
3.2.5.2. Plan og bygningsloven	22
3.2.5.3. Naturmangfoldloven.....	22
3.2.5.4. Forurensingsloven.....	23
3.2.5.5. Lov om friluftsliv.....	23
3.2.5.6. Lov om motorferdsel i utmark og vassdrag.....	23
3.2.5.7. Lov om jakt og fangst av vilt	23
3.2.5.8. Lov om kulturminner	23
3.2.5.9. Forpaktingsloven.....	24
3.2.5.10. Matloven.....	24
3.2.5.11. Forskrift om gjødselvarer m..v.....	24
3.2.5.12. Forurensingsforskriften kap.4 om planeringsfelt	25
3.2.5.13. Vannressursloven	25
3.3. Økonomiske virkemidler.....	25

Landbruksplan for Tønsberg 2010	
3.3.1. Produksjonstilskudd i jordbruket	25
3.3.2. Velferdsordninger og rekruttering (Ferie, fritid, sykdom, pensjon og praktikant)	26
3.3.3. Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL midler)	26
3.3.4. Nærings og miljøtiltak i skogbruket	26
3.3.5 Næringsutvikling (BU midler og lån)	27
4. Satsningsområder.....	28
4.1. Jordvern.....	28
4.2. Bynært landbruk.....	29
4.3. Forurensing	31
4.4. Kulturlandskapet.....	33
4.5. Klima.....	35
5. Retningslinjer:	36
5.1. SMIL midler/NMSK midler.....	36
5.2. Behandling av enkeltsaker etter jordloven og konsesjonsloven.....	38
5.3. Kjerneområder landbruk – (se vedlegg V)	41
6. Mål, strategi og tiltak 2010 - 2014.....	42
6.1. Hovedmål for Tønsberg.....	42
6.2 Strategi	42
6.3 Mål og tiltak jordvern:	42
6.4. Mål og tiltak bynært landbruk:	45
6.5. Mål og tiltak forurensing:.....	48
6.6. Mål og tiltak kulturlandskap:	50
6.7. Mål og tiltak klima:.....	51
Vedlegg I: Status for jordbruket i Tønsberg	53
Vedlegg II: Status for skogbruket i Tønsberg	56
Vedlegg III: Kommuneplanmål 2008 – 2020 på landbruksområdet:.....	57
Vedlegg IV: Tiltak som skal vurderes tatt inn ved kommuneplanrulleringen	59
Vedlegg V: Kjerneområder landbruk	60

Sammendrag

Tønsberg er en stor landbrukskommune, hvor hele 70 % av arealet er dekket av produktiv jord og skog. De klimatiske forholdene i kommunen er av de beste i landet, og på arealene produseres det krevende vekster som matkorn, frø, potet, grønnsaker, frukt og bær. Mesteparten av skogen er dyrkbar, og så mye som 72 % av den produktive skogen har høy bonitet. Det er i tillegg knyttet store rekreasjonsverdier til skogene i Tønsberg.

Kommunen hadde en nettotilvekst i 2009 på 453 innbyggere i året, noe som er nest størst i Vestfold, bare slått av Sandefjord. Hvis utviklingen framover fortsetter i samme retning, tilsier dette at man i 2030 vil ha en befolkning i kommunen på 52.000 innbyggere. Med andre ord vil de største utfordringene for landbruket også de kommende år være presset på nedbygging av dyrket mark og konflikter i forhold til bynært landbruk.

Satsningsområdene.

Jordvernet. Omdisponeringen i kommunen har vært på hele 467 daa dyrket mark og 122 daa dyrkbar mark i perioden 2003 til 2007. Dette er mye, men 70 % av utbyggingen skyldes offentlige formål som E18 utbyggingen, skoler m.m. Disse tallene viser at målet om halvering av omdisponeringen innen 2010 ikke er nådd og at dette fortsatt er et viktig område å ha fokus på. Det er en utfordring å ikke omdisponere dyrka mark, og utbyggingen bør styres mot de minst verdifulle arealene som er vanskelige å dyrke. Arealbruken bør også ses i en større sammenheng enn kun en kommune.

Bynært landbruk. Hovedutfordringen for bynært landbruk er nedbygging av dyrka mark og restriksjoner på landbruksdrift p.g.a. konflikter mellom drift og bomiljø. Derfor er det viktig at man har buffersoner mot dyrket mark som tar av for støv, støy, lukt og sprøytevæske. Buffersoner mellom boligområder og skog er også viktig i forhold til utsikt og sol. Økt antall innbyggere i kommunen gir et økt press på landbruksarealene til friluftsliv, noe som krever økt fokus på tilrettelegging for kanalisert ferdsel samt dialog og informasjon.

Forurensing. Hovedutfordringen når det gjelder landbruksrelatert forurensing er å unngå erosjon og tap av næringsstoffer (spesielt fosfor og nitrogen) til luft og vann. Det er spesielt høstpløying av erosjonsutsatte arealer som gir størst tap av jordpartikler og næringssalter. **Målet for EU's vanndirektiv** er at alle vassdrag skal ha god miljøtilstand innen 2015. Dette er en stor utfordring å få til da Aulivassdraget fra naturens side er sterkt forurenset av næringspartikler. Sanering av private kloakkutslipp og tiltak for å redusere forurensing fra landbruket er viktige tiltak.

Kulturlandskapet. Det er registrert ca. 300-400 fornminner rundt omkring i kommunen. Veldig mange av disse ligger i Slagendalen, rundt Jarlsberg, Sem og Gulli. Det er en utfordring å ta vare på og gjøre disse og nyere kulturminner bedre tilgjengelig for publikum. Økt antall mennesker gir økt trykk på landbruksarealene til rekreasjonsområder. Dette gjør at det fortsatt er viktig med trykk på tilrettelegging av turstier samt ridentier i kommunen.

Klima. Klimaet i Norge er i ferd med å endre seg, og middeltemperaturen er høyere i dag enn for 100 år siden. Dette medfører at vi må forvente mer ekstremvær som flom, hetebølger og tørke. Det er en utfordring å ta høyde for dette i planleggingen.

Hovedmål. Hovedmålsettingen i planen er å *verne om og sikre dyrka mark for fremtidige generasjoner*. Dette er viktig driftsmessig for landbruket og kulturlandskapsmessig for Tønsberg by. I en verden med økende matmangel, er vi nødt til å slutte med å bygge ned matjorda vår. Den er en knapphetsressurs som vi har plikt til å overføre til fremtidige generasjoner i den stand den er i dag eller

bedre. Norges befolkning er stigende og verdens befolkning har nådd den utrolige mengde av nesten 7 milliarder mennesker. Jordas befolkning har fordoblet seg de siste 50 år fra 2,6 milliarder til over 6 milliarder og forventes å kulminere på rundt 10 milliarder under forutsetning av at hver kvinne ikke får mer enn 2 barn. Hvordan skal landbruket klare å produsere nok mat til en befolkning på 10 milliarder mennesker? Det er beregnet at jordbruket må fordobles de neste 50 år for å kunne holde tritt med befolkningsøkningen.

Delmål. Det er kommet fram til en rekke mål som skal inn i kommuneplanenes arealdel.

Tiltak.

- Hvordan har arealene endret seg over tid.
- Fortetting
- Restriksjoner på salg av matjord
- Hensynsoner landbruk, friluftsliv, landskap, naturmiljø, kulturmiljø m.m.
- Definere hva buffersone mellom landbruksareal og bebyggelse
- Kanalisere allmennhetens bruk av landbruksarealene.
- By/Tettstedsnært skogbruk
- Sikre utsatte områder langs bekker og elver for ras
- Redusert nitrogengjødsling og tap av næringsstoffer til vassdrag
- 15 % andel økologisk mat/kortreist mat i kommunale virksomheter
- Miljø områder i skog (MiS) – revisjon.
- Leplanting og fangvekster
- Fyre med bioenergi, halm, skogsavfall

Status for jordbruket viser at antall aktive gårdbrukere har gått ned med nesten 30 % de siste 10 årene. Det har ikke vært tilsvarende reduksjon i antall eiendommer og hver gårdbruker driver et større areal enn før med ca. 40 % leiejord. Gjennomsnittsstørrelsen på driftsenhetene har økt fra 205 daa til 293 daa i samme periode. Hovedproduksjonene er korn med 79 % av arealet. Utviklingen de senere årene har vært en økning av produksjonene av grovfôr på bekostning av kornarealet. Av frukt, bær og grønnsaker er det ertre til konservering og poteter som dominerer, mens svin og fjørfe er de største husdyrproduksjonene. Det økologiske arealet har økt fra 1,3 % til 1,8 % siden 2003.

Status for skogbruket viser at 72% av skogarealet står på høy bonitet. Sammensetningen på treslagene fordeler seg på 51% gran, 14 % furu og 35 % lauvtre. Siden 1991 har det blitt mindre granskog til fordel for lauvskog i Tønsberg kommune. Dette kan ha sammenheng med at den eldre granskogen er avvirket og at lauvskogen ved naturlig foryngelse har etablert seg på arealet. Gjennomsnittsstørrelsen på skogeiendommer er noe i overkant av 100 daa.

Kjerneområder landbruk. Det er utarbeidet et tema kart for kjerneområder landbruk som skal være et innspill til neste kommuneplan revisjon. Hensikten med å peke ut kjerneområder, er å definere og kartfest områder som skal forbli landbruksområder i et 40 års perspektiv.

Retningslinjer for behandling av SMIL midler og behandling av enkeltsaker etter jordloven og konsesjonsloven. Utforming av prinsipper for saksbehandling vil gi en forutsigbar og rasjonell saksbehandling.

I videreføring av arbeidet er det lagt opp til at planen skal rulleres i forkant av kommuneplanrulleringen, neste gang 2016

1. Innledning

Tønsberg er en stor landbrukskommune, hvor hele 70 % av arealet er dekket av produktiv jord og skog. De klimatiske forholdene i kommunen er av de beste i landet, og på arealene produseres det krevende vekster som matkorn, frø, poteter, grønnsaker, frukt og bær. Mesteparten av skogen er dyrkbar, og så mye som 72 % av den produktive skogen har høy bonitet. Det er i tillegg knyttet store rekreasjonsverdier til skogene i Tønsberg.

Kommunen har 39.367 innbyggere (SSB 01.01.2010) og en arbeidsplassdekning på 137 %, noe som gjør at det et stort utbyggingspress på kommunen. Kommunen hadde en nettotilvekst i 2009 på 453 innbyggere i året, noe som er nest størst i Vestfold, bare slått av Sandefjord. Hvis utviklingen framover fortsetter i samme retning, tilsier dette at man i 2030 vil ha en befolkning i kommunen på 52.000 innbyggere. Med andre ord vil de største utfordringene for landbruket også de kommende år, være presset på nedbygging av dyrket mark og konflikter i forhold til bynært landbruk. Ut i fra dette er det derfor viktig at man har en plan for utvikling av landbruket i kommunen, som man kan jobbe ut fra til glede for både landbruksnæringens og allmennhetens beste.

Kommuneplanen

Hovedhensikten med landbruksplanen er å forme og tydeliggjøre kommunens landbrukspolitikk. I forbindelse med rullering av kommuneplanen er bl.a. jordvernet vanskelig å kombinere med ønske om nye boligfelt og nye næringsarealer. For landbruket er det viktig å kunne opprettholde produksjonsgrunnlaget, og det er derfor viktig å synliggjøre landbruket i et samfunnsperspektiv. Planen skal være et innspill til kommuneplanen, men også et arbeidsredskap for kommunen som landbruksmyndighet. Ved å utarbeide kart over kjerneområder landbruk samt utforme prinsipper for behandling av søknader og tilskudd innen landbrukslovgivingen, vil en få en forutsigbar og rasjonell saksbehandling.

Det er viktig at kommunen tar stilling til hvordan man skal veie ulike interesser opp i mot hverandre.

Landbrukets verdier

Planen skal også være med å synliggjøre hvilke verdier landbruket står for i forhold til verdiskapning, landskapsverdier, biologisk mangfold, kulturmiljøer, friluftsliv m.m.

En målretting av økonomiske virkemidler til de områder hvor nytteverdien er størst er også et mål i landbruksplanen.

2. Måloppnåelse og gjennomførte tiltak i forrige landbruksplan

Hovedmålet for perioden var å opprettholde de store sammenhengende jord- og skogarealene i kommunen

Dette målet ble satt fordi arronderingen er viktig for å kunne drive et rasjonelt og lønnsomt landbruk. I tillegg er målet viktig for bevaring av kulturlandskapet og særpreget rundt gamle Tønsberg by omkranset av nasjonalt viktige områder som Jarlsberg, Aker, Slagendalen samt Vestfoldraet,

Til en viss grad har vi i perioden greid å nå målet ved at størsteparten av utbygging har skjedd i tilknytning til eksisterende byggeområder. Det som har vært det største inngrepet i jordbrukslandskapet er E18 utbyggingen. E18 utbyggingen har bidratt til en oppstykking av landbruksarealene, men som et avbøtende tiltak er det gjennomført et jordskifte. Det har vært en nedbygging av hele 467 daa dyrket mark og 122 daa dyrkbar mark i perioden 2003 til 2007. Dette er mye, men 70 % av utbyggingen skyldes offentlige formål som E18 utbyggingen, skoler m.m.

Evaluerings av tiltakene:

Økt samarbeid med næringsmiddelindustrien I perioden har fylkesmannen hatt et verdiskapingsprogram for matproduksjon som skulle legge til rette for utvikling og produksjon av norske matvarer. Prosjektet har vært finansiert med Innovasjonsmidler. Arbeidet har blant annet munnet ut i et matkart for Vestfold og VestfoldMat BA.

Økt satsing på økologisk landbruk Det ble avholdt et møte om økologisk landbruk på Karlsvika gård i 2003 med ca. 20 deltagere. Møtet var et samarbeidsprosjekt mellom Fylkesmannen, Sem Bondelag og Tønsberg kommune. Prosjektet er videreført med en rekke informasjonsmøter som startet opp i 2008 – 2009 i samarbeid med Norsk landbruksrådgiving Østafjells. Arbeidet har resultert i at en bruker la om i 2009 og flere er på trappene i 2010. I perioden 2003 til 2007 har den økologiske produksjonen økt fra 592 daa til 738 daa. Det vil si en økning fra 1,3 % til 1,7 %.

Samarbeid mellom kommunale landbrukskontor. Tønsberg var invitert til å være med i et prosjekt om felles landbrukskontor med noen av innlandskommunene. Prosjektet var satt i gang av Re, Andebu, Stokke og Hof/Holmestrand. Prosjektet strandet p.g.a. manglende økonomisk gevinst ved felles landbrukskontor. Det ble også satt i gang et forum i forbindelse med Aulivassdraget for å diskutere utfordringer og tiltak. Forumet besto av landbrukskontoret i Re, Andebu, Stokke og Tønsberg i tillegg til Aulivassdragets elvelag. De siste årene har det ikke vært avholdt møter. Fra 2010 har Tønsberg inngått avtale med Tjøme kommune om felles landbrukstjenester. Vi har allerede samarbeid med Horten kommune om skogtjenester.

Utrede muligheter for et ferskvare marked for frukt, bær og grønnsaker. Det ble i 2003 tatt kontakt med fylkesmannen og mulighetene for Bondens Marked i Tønsberg. Den gang ble ikke Tønsberg vurdert som aktuell for dette konseptet, p.g.a. manglende aktører og konkurranse fra eksisterende markeder i Skien, Drammen og Oslo. I 2009 ble Bondens Marked igjen satt på dagsorden med Tønsberg Sentrumsforening som motor. Det ble avholdt 3 vellykkede markeder i 2009 på torvet i Tønsberg. Planen er at nye markeder skal holdes i 2010.

Tiltak erosjon. Det har blitt gitt miljøvirkemidler til steinsetting i Vellebekken samt midler til rydding av store trær i Merkedamselva og Aulielva. Totalt kr. 330.000,- i SMIL tilskudd. Det har blitt oppfordret til grasdekte vannveier og til å unngå høstpløying. Erosjonskart er sendt ut til alle som søker om produksjonstilskudd. Likevel har arealet hvor det søkes om regionale miljøvirkemidler gått ned fra 13000 daa i 2001 til 10.000 daa i 2007. Selv om mye skyldes god økonomi i høstkornproduksjon, og økt leieareal til grønnsaksprodusenter fra Nøtterøy, er det ingen tvil om at dette er et område hvor det må gjøres mer.

Tiltak Aulivassdraget. Kommunene har deltatt i Aulivassdragets elvelag sine prosjekt områdetiltak Aulivassdraget og Områdetiltak Merkedamselva. Prosjektene har fått miljøtiltaksmidler (SMIL) på henholdsvis 120.000 kr og 62.000 kr. I tillegg har områdetiltakene resultert i to stort prosjekt med rydding av store trær i elva og elvekanten både i Aulielva og i Merkedamselva hvor elvelaget har fått henholdsvis 175.000,- og 100.000,- kr. Det har også vært satt i gang prosjekt med tilrettelegging av fiskeplasser og ilandstigningsplasser for kano i Aulielva. Til disse prosjektene har elvelaget fått til sammen 114300 kr i

perioden. Det har nå blitt mye større fremkommelighet i elva, og våren 2010 blir det trykt opp et hefte om Aulivassdraget etter samme mål som kulturstiene i Slagen. Heftet har en kartdel hvor kanoutsettingsplasser, fiskeplasser m.m. står avmerket.

Bevaring av kulturlandskapet i Tønsberg. Det har blitt gitt SMIL midler på til sammen 164.000,- kr til inngjerding av områder ned mot Akersvannet, ved Tomsbakken, Slottsfjellet m.m. for å ta vare på det biologiske mangfoldet, og til beiting/skjøtsel av gravhauger i Slagendalen. Kommunen har også bistått Fylkesmannens formidlingsprosjekt med lister over aktuelle husdyrprodusenter og aktuelle beiteområder. Det har i perioden blitt satt i gang beiting på Torgersøya, som noen mindre øyer i kommunen. Dette gis det tilskudd til (regionale miljøvirkemidler (RMP)).

Økt satsing på lauvskog og biobrensel. Kommunen har bistått lauvskogprosjektet som ble avsluttet i 2008. Prosjektet førte til at Vestfold lauv ble etablert. Dette er et forum for bedrifter og enkeltforetak i Vestfold som bearbeider lauv. I tillegg ble det satset på et eget sagbruk hos Øystein Almenning som har spesialisert seg på lauvskogvirke. Medlemmene i Vestfold lauv har en felles logo formet som et askeblad.

Bynært skogbruk. Kommunen har vært med på skogdager og info til skolebarn. Det har vært satt av penger (NMSK midler) til et prosjekt for økt aktivitet i skogen. Dette prosjektet har fått 40.000 kr i perioden 2003 til 2007. I tillegg har det blitt gitt tilskudd ved tynning og rydding (ungskogpleie) i skogen, totalt 280.000,- i perioden. Meldeplikten for avvirkning i Tønsberg ble avvirket i perioden, i og med mesteparten av avvirkningen i skogen nå foretas av Viken skog. Viken skog er pliktig til å følge reglene for Levende skog standard, og dermed bortfaller behovet for meldeplikt. Behovet for å utarbeide en brosjyre for bynært skogbruk har avtatt, og kommunen har derfor ikke prioritert dette arbeidet.

Hindre nedbygging av landbruksareal gjennom økt utnyttelse av eksisterende byggeområde. I perioden har viktige industriområder som Kalnes og Jarlsø blitt omgjort til boligområder, og det har vært en større fokusering på fortetting i kommunen. En kartlegging av fortetningspotensialet har ikke vært prioritert, men er et arbeid man bør prioritere fremover i forhold til jordvernet.

Tiltak om markering av nasjonalt viktige områder i kommuneplanens arealdel. Tiltaket ble gjennomført i forbindelse med kommuneplanrulleringen i 2004.

3. Overordnede rammebetingelser og virkemidler

Landbruket er viktig for nasjonen Norge. Hovedmålsetningen for landbruket i Norge er å produsere trygg og nok mat til en voksende befolkning, i tillegg til å bidra med sysselsetting og bosetting over hele landet.

For å nå dette målet er det utformet nasjonale føringer samt juridiske og økonomiske virkemidler. Kommunene har en viktig rolle i å utvikle en lokal landbrukspolitikk innenfor rammene av den nasjonale landbrukspolitikken, samt se landbruket som en integrert del av samfunns- og næringsutviklingen i kommunen.

3.1. Føringer

3.1.1. Nasjonale føringer

Målene og hovedlinjene for den nasjonale landbrukspolitikken er bl.a. nedfelt i dokumentene som er listet opp nedenfor. Hoveddokumentet er fortsatt st. meld. Nr. 19 (1999 - 2000) Om norsk landbruk og matproduksjon, men St. meld. nr 39 (2008 – 2009) Klimautfordringene – landbruket en del av løsningen vil være med å sette preg på landbrukspolitikken framover, ikke minst oppfølgingen av meldingen.

Stortingsmelding nr. 19 (1999 – 2000) Om norsk landbruk og matproduksjon (landbruksmeldinga).

Denne meldinga legger vekt på landbrukets produksjon av miljøgoder ut over selve vareproduksjonen..

”Landbruket skal i tråd med samfunnets behov produsere:

- helsemessig trygg mat av høy kvalitet med bakgrunn i forbrukernes preferanser
- andre varer og tjenester med utgangspunkt i næringens samlede ressurser
- fellesgoder som livskraftige bygder, et bredt spekter av miljø- og kulturgoder, og en langsiktig matforsyning.”

I denne stortingsmeldingen blir også jordvernet fremhevet som avgjørende for den nasjonale matforsyning, og ”bruk av arealene til andre formål må med andre ord effektiviseres blant annet ved fortetting, arealøkonomisering og styring av tettstedsutviklingen mot mindre produktive områder”

Stortingsmelding nr. 17 (1998 – 99) verdiskapning og miljø – muligheter i skogsektoren (skogmeldingen).

Denne meldingen vektlegger at skogen er en nasjonal ressurs med enorm betydning i forhold til å bevare det biologiske mangfoldet. I tillegg er skogen viktig for rekreasjon og friluftsliv, som er av stor betydning for folks trivsel og helse. ”Regjeringen vil føre en aktiv nasjonal skogpolitikk for å styrke skogens bidrag til velferd for befolkningen, mer bærekraftig produksjons- og forbruksmønstre og levende bygder. Målene er at:

- verdiskapningen fra skogbaserte næringer skal økes
- skogsektoren skal bidra til å løse viktige miljøoppgaver

Stortingsmelding nr. 42 (2000–2001) Biologisk mangfold – Sektoransvar og samordning

Regjeringens hovedkonklusjon i stortingsmeldingen var etableringen av et nytt forvaltningssystem for biologisk mangfold. I forhold til kommunene ble følgende kommentert:

- Kommunene bør ta et selvstendig ansvar for å ha nødvendig oversikt over egne areal- og naturressurser, herunder biologisk mangfold, og bør styrke sin kompetanse innen arealplanlegging, naturforvaltning og generell økologi
- Kommunene bør bidra til å kvalitetssikre og oppdatere kartleggingen av biologisk mangfold, basert på metodikk og veiledningsmateriell utarbeidet av Direktoratet for naturforvaltning (se dokumenthenvisninger i egen spalte)
- Det forutsettes at hensynet til biologisk mangfold veier tungt i alle lokaliseringsvedtak med betydning for arealbruk, også etter sektorlovene.
- Hensynet til leveområder for truede og sårbare plante- og dyrearter skal tillegges særlig vekt.

Stortingsmelding nr. 19 (2001 – 2002) ”Nye oppgaver for lokaldemokratiet – regionalt og lokalt nivå”

I denne meldingen ble oppgaver på landbruksområdet som er egnet for lokalpolitisk skjønn overført til kommunene. Dette gjaldt vedtaksmyndighet etter jordloven, konsesjonsloven, odelsloven og skogloven, samt miljøvirkemidler i landbruket.

Stortingsmelding nr. 21 (2004 – 2005) ” Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand”.

Denne meldingen har lagt føringer for regional planlegging og lagt frem følgende strategisk arealmål: ”Norges arealer skal forvaltes slik at natur- og kulturmiljøer, landskap og viktige kvaliteter i omgivelsene blir tatt vare på i hele landet. Gjennom en samordnet arealpolitikk skal de nasjonale målene for lokal og regional omstilling og utvikling forenes med de nasjonale målene for bevaring av natur- og kulturverdier.”

Regjeringen har som mål at:

- Den årlige omdisponeringen av de mest verdifulle jordressursene skal halveres innen 2010
- Spesielt verdifulle kulturlandskap skal være dokumenterte og ha fått en særskilt forvaltning innen 2010
- Områder som gror igjen med skog må skjøttes, både med tanke på næringsbruk og rekreasjonsverdi

Stortingsmelding nr. 21 (2005 – 2006) Hjarte for heile landet (Om distrikts- og regionalpolitikken)

”Regjeringa vil gi folk reell valfridom i kvar dei vil bu, og leggje grunnlaget for å ta heile landet og dei ulike naturressursane i bruk. Regjeringa har eit sterkt ønske om at alle menneske i heile landet skal kunne utvikle evnene sine og leve gode og meningsfulle liv. Ein kan oppnå det gode livet på mange måtar, både i by og bygd.”

Stortingsmelding nr. 26 (2006 – 2007) ” Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand”

Regjeringen vil utvikle en mer aktiv nasjonal arealpolitikk for å oppnå en bærekraftig forvaltning av landets samlede arealressurser og skape gode fysiske omgivelser. Arealpolitikken skal også bidra til reduserte utslipp av klimagasser. Utbyggingsmønster og transportsystem skal samordnes med sikte på redusert motorisert transportbehov og økt bruk av kollektivtransport og sykkel framfor bil, og en trygg og effektiv trafikkavvikling. Gjennom mer langsiktig og helhetlig arealpolitikk skal nasjonale mål for lokal og regional utvikling forenes med mål for bevaring av landskaps-, natur- og kulturverdier. Norge har som mål å stanse tapet av biologisk mangfold innen 2010.

Stortingsmelding nr 39 (2008 – 2009) Klimautfordringene – landbruket en del av løsningen.

Denne meldingen legger vekt på at landbruket er en viktig bidragsyter i forbindelse med kutt i klimagassutslippene og opptak av CO₂. Den sier noe om at vi må øke vår egen matproduksjon, begrense klimagassutslippene fra jordbruket, øke karbonopptak og binding i skog og jordsmonn, bruke mer trevirke og bioenergi samt tilpasse landbruket til et endret klima. Målet er at Norge skal være karbonnøytralt, det vil si ikke bidra til netto utslipp av klimagasser, i 2030. Regjeringen vil prioritere tiltak som har positiv effekt for å motvirke klimaendringene, og positiv eller akseptabel effekt for bevaring av biologisk mangfold og andre viktige miljøverdier.”

”Regjeringens mål for primærnæringene og avfallsektoren, jf. klimameldingen, er at eksisterende og nye virkemidler i primærnæringene og avfallssektoren utløser en reduksjon i klimagassutslippene med 1,0–1,5 millioner tonn CO₂-ekvivalenter innen 2020 i disse sektorene i forhold til Statens forurensningstilsyns tiltaksanalyse fra 2007”. ”Biogass er tiltaket med størst potensiale. Andre tiltak er knyttet til metanutslipp fra husdyrholdet og tiltak for redusert utslipp av lystgass ved nitrogengjødsling. Aktive tiltak for å fornye skog og etablere ny skog kan øke skogens positive klimabidrag vesentlig”. Regjeringen har listet opp en tiltaksliste.

- 30 % av husdyrgjødsel skal gå til biogassproduksjon innen 2020
- Lystgass. 10 % reduksjon av N – gjødsling i korn og i gras og beiter
- CO₂/Lystgass. Energi og redusert lystgass fra vekstrest (halm m.m.) i jordbruket
- Skog. Økt produksjon på dagens arealer og planting på nye arealer (NMSK midler)
- Gjødsling av 1 % av tilgjengelig areal på blåbærmark
- Redusere nydyrking av myr
- Redusere jordarbeiding om høsten
- Fangvekster i 10 % av kornarealet

- Bioenergi

St.prp.nr.70 (2002 – 2003) – Om jordbruksoppgjøret 2003. Her ble det innført et nasjonalt miljøprogram fra 2004 og regionale miljøprogrammer fra 2005. Disse miljøprogrammene skal gi føringer for kommunenes tiltaksstrategier for fordeling av de spesielle miljøvirkemidlene i landbruket

St. prop. 1 (2008 – 2009) .Årlig omdisponering av de mest verdifulle jordbruksareal skal halveres innen 2010

Soria Moria erklæringen. ”Landbruket spiller en viktig rolle for bosetting og sysselsetting i store deler av landet. Målet er å opprettholde et levende landbruk over hele landet”.

Soria Moria II. “Målet er å opprettholde et levende og mangfoldig landbruk og et bærekraftig skogbruk over hele landet som gir attraktive arbeidsplasser og sikrer rekruttering.

- sikre et landbruk med en variert bruksstruktur over hele landet gjennom en klar distriktsprofil, og videreføre styrking av det grasbaserte husdyrholdet
- at det skal være et mål at 15 prosent av matproduksjonen og matforbruket i 2020 skal være økologisk
- gjøre landbruket til en del av klimaløsningen ved å følge opp Stortingsmelding 39 (2008-2009). Vurdere virkemidler for å utvikle biogassanlegg og industrielle verdikjeder for bioenergi med basis i landbrukets ressurser står her sentralt
- følge opp høringsnotatet om jordvernpolitikken, deriblant vurdere en hjemmel for varig vern av dyrket jord
- stimulere til økt satsing innenfor vare- og tjenesteproduksjon, matspesialiteter, grønt reiseliv, utmarksnæringer og ”inn på tunet”

”Ta landet i bruk”. LMD`s strategi for næringsutvikling 2007 – 2009. (Gjelder fortsatt i 2010-2011) Denne strategien vektlegger mat, tre, bioenergi, reiseliv og andre varer og tjenester, samt økologisk jordbruk. Strategien i seg selv skal i hovedsak bidra til lønnsom næringsutvikling i landbruket basert på overordna nasjonale målsettinger, og muligheter for nasjonal skreddersøm for å utnytte regionale og lokale fortrin. Hensikten videre er å bidra til en felles forståelse og økt samhandling mellom departement, forvaltningsorganer og næringsaktører. Økt verdiskaping i bygde-Norge er nødvendig for å styrke grunnlaget for bosetting, sysselsetting og velferd.

Økonomisk, agronomisk – økologisk. LMD`s handlingsplan for å nå målet om 15 % økologisk produksjon og forbruk i 2015. Dette målet er nå endret til 15 % innen 2020.

Nasjonalt miljøprogram 2009 – 2012 Det overordnede formålet med nasjonalt miljøprogram er å bidra til økt målretting av miljøarbeidet i landbruket og synliggjøre miljøinnsatsen.

Hovedmålene for Nasjonalt miljøprogram er:

- 1 Sikre ivaretagelse av mangfoldet i det norske jordbrukslandskapet, samt sikre at et utvalg av særpregete landskapstyper, særlig verdifulle biotoper og kulturmiljøer ivaretas og skjottes.
- 2 Bidra til at jordbruksproduksjonen fører til minst mulig forurensning og tap av næringsstoffer.
- 3 Ivareta internasjonale forpliktelser.

Rundskriv T 5/93 Rikspolitiske retningslinjer for samordnet areal og transportplanlegging.

Når det gjelder landbruksområdet er følgende poengtert:

- Utbyggingsmønster og transportsystem bør utformes slik at en unngår omdisponering av store, sammenhengende arealer med dyrket eller dyrkbar mark av høy kvalitet. Innenfor gangavstand fra stasjoner/knutepunkter på hovedårene for kollektivtrafikknettet, kan utbyggingshensyn tillegges større vekt enn vern, under forutsetning av at det planlegges en konsentrert utbygging og tas hensyn til kulturmiljøer og grøntstruktur
- Utbygging må styres mot de minst verdifulle arealene (Jf. temakart landbruk i Arealis)
- Det bør tilstrebes klare grenser mellom bebygde områder og landbruksområder.
- Med klare grenser menes i denne sammenheng at de bebygde områdene holdes geografisk mest mulig samlet. Omgivende jord-, skog- eller andre naturområder skal i minst mulig grad oppdeles av bygningsmessige inngrep. Tettstedsavgrensninger mot veier, jernbane, vassdrag eller klare topografiske formasjoner oppfattes som både klare og langsiktige

Rundskriv næringsutvikling 2010, Midler til bygdeutvikling 2010, Midler til seterprosjekter 2010, Midler til frukt og bærproduksjon-reiseliv-kulturlandskap, Midler til oppfølging av tiltak i regionale handlingsprogram for økologisk landbruk 2010.

Formålet med BU – midlene er å legge til rette for langsiktig og lønnsom verdiskapning, samt desentralisert bosetting med utgangspunkt i landbrukets ressurser generelt og landbrukseiendommen spesielt. Økologisk produksjon skal prioriteres.

EU's rammedirektiv for vann.

Direktivet setter som mål at det skal ivaretas eller oppnås god miljøtilstand i vannforekomstene. Tilstanden måles både ut fra økologiske og kjemiske forhold. Der det viser seg å være teknisk umulig å oppfylle målet om "god tilstand", eller det vil medføre uforholdsmessig store kostnader, gir direktivet anledning til å utsette måloppnåelsen eller fastsette mindre ambisiøse miljømål. For vannforekomster som ut fra nærmere angitte kriterier er pekt ut som sterkt modifisert, gjelder egne, tilpassede miljømål. Dette er vannforekomster som har så store naturinngrep (for eksempel vannkraft) at god status ikke kan nås. Direktivet stiller også krav til at det gjennomføres tiltak mot forurensning av vann ift en liste over prioriterte kjemiske stoffer er særskilt farlige for livet i vannet.

Den europeiske landskapskonvensjonen (Firenze 20.10.2000)

Formålet med den europeiske landskapskonvensjonen er å verne, forvalte og planlegge landskap og organisere europeisk samarbeid på disse områdene. Konvensjonen medfører følgende forpliktelser for arealforvaltningen på fylkes- og kommunenivået:

- Integrere landskap sterkere som tema i arealpolitikken
- Forbedre kunnskapen om landskap
- Bidra til økt bevissthet om landskap i samfunnet
- Gi alle større muligheter for å medvirke når landskap diskuteres i arealpolitikken
- Samarbeide om landskapsforvaltning på tvers av kommune- og fylkesgrenser

3.1.2. Regionale

Et utvalg av de mest aktuelle regionale føringene fra Fylkesmannen i Vestfold, Vestfold Fylkeskommune og Fylkeslandbruksstyret er listet opp nedenfor. Fylkeslandbruksstyret ble nedlagt p.r. 01.01.2010 i forbindelse med endringer i jordloven.

Jordvernstrategi for Vestfold (Vedtatt av Fylkeslandbruksstyret 16/12 - 2004)

- Øke forståelsen for betydning av jordvern i Vestfoldsamfunnet
- Arealdisponeringen skal skje som et ledd i en langsiktig planlegging som kommuneplan
- Fortetting og høy arealutnyttelse er en av hovedpremissene ved omdisponering
- Kommunene må samarbeide om å utvikle og utnytte eksisterende arealer før nye tas i bruk
- Arealer med stort og allsidig produksjonspotensiale må ikke omdisponeres. Likeså store og sammenhengende områder med dyrket mark
- Utviklingen må styres mot de minst verdifulle arealene

Regionalt miljøprogram for landbruket i Vestfold 2009 – 2012

Regionalt miljøprogram skal være styrende for kommunens tiltaksstrategier og bondens miljøplan.

Hovedmålet i miljøprogrammet er:

- Vestfold skal ha et aktivt og bærekraftig landbruk som drives innenfor miljømessige forsvarlige rammer og som forvalter viktige verdier knyttet til landbrukets kulturlandskap

Regionale strategier for landbruksrelatert næringsutvikling i Vestfold 2010 – 2011. Målet for Vestfoldlandbruket i perioden er:

- Vestfold – landbrukets produksjon av varer og tjenester skal være konkurransedyktig, markedsrettet og miljøvennlig, og bidra med fellesgoder for befolkningen.

Landbruksproduksjonen i Vestfold baseres på volumprodukter, spesialiteter og fellesgoder

Økologisk Handlingsplan 2010 – 2015 for Vestfold. Målet med planen er at Vestfold skal bidra med økt produksjon ut fra naturlige forutsetninger. Det skal arbeides for at 15 % av forbruket av matvarene som produseres i fylket skal være økologiske innen 2020.

Fylkesplan for Vestfold 2006 – 2009.

Et av hovedmålene i planen er å bevare natur – og kulturmiljøkvaliteter som grunnlag for bosetting, identitet, rekreasjon, attraksjon og næringsvirksomhet. Dette skal gjøres ved å verne ved bruk og økt verdiskapning, utvikle felles strategier for et kompakt Vestfold i et grønt landskap, ivareta kulturmiljøene i byer og tettsteder og kulturlandskapet, fremme miljøvennlig transport samt være et foregangsfylke for miljøvennlig energibruk.

Fylkesdelplan for samordnet arealbruk og transportsystem i Vestfold.

- Før man kan ta stilling til omdisponering av verdifulle landbruksområder til byggeformål, stilles det krav om en kommunal strategi for fortetting. *Med dette menes en kartlegging av fortettingspotensialet og synliggjøring av virkemidler for å realisere dette.*
- For å lette utbyggingspresset mot disse arealene, skal det legges opp til en høy utnyttelsesgrad på de arealer som legges ut til utbyggingsformål.
- Med høy utnyttelsesgrad menes :
 - *en tetthet høyere enn 2,2 boliger (brutto) pr. da innenfor sykkelavstand/kortere avstander (5 km) til etablerte sentra og gangavstand (1-2 km) til transportknutepunkter*

- mer enn 1,6 boliger pr. da i øvrige byggeområder i kystkommunene
- mer enn 1,0 bolig pr. da. i mer perifere områder

Fylkesdelplan for kystsonen i Vestfold.

Viktige prinsipper for å ta vare på biologisk mangfold:

1. Det skal ikke vedtas planer for eller tillates nye vesentlige inngrep i strandsonen på land eller i sjøen med mindre det kan dokumenteres at tiltaket etablerer viktige samfunnsfunksjoner
2. Konsekvenser av inngrep for det biologiske mangfoldet skal være vurdert før plan vedtas
3. Områder som er viktige for det biologiske mangfoldet bør kartfestes i kommuneplanens arealdel eller på egne temakart
4. Det skal ikke vedtas planer eller gis tillatelse til inngrep før det foreligger tilstrekkelig registreringer av det biologiske mangfoldet. Det skal heller ikke gis tillatelse til inngrep dersom kunnskapsgrunnlaget for å vurdere hva konsekvensene vil bli er utilstrekkelig
5. Der viktige områder for det biologiske mangfoldet berøres, skal det settes krav om avbøtende tiltak. Tiltakene bør nedfelles i planbestemmelsene/utbyggingsavtaler og i vilkår for tillatelser
6. I byggesaksbehandlingen skal hensynet til det biologiske mangfoldet vurderes på lik linje med andre forhold i byggesøknaden
7. Gruntvannsområder og andre områder i sjø med store biologiske verdier bør sikres gjennom bruk av egnet arealbrukskategori i sjø i kommuneplanens arealdel

Øvrige prinsipper for den langsiktige utviklingen av kystsonen samt bestemmelser og retningslinjer for arealbruk innarbeides i kommuneplanen og i reguleringsplaner.

3.1.3. Kommunale

Grønnstrukturplan (Kommunedelplan)1996. Grønn Plakat er en ”faglig vurdert grønnstrukturanalyse bestående av kart og beskrivelser for lettere å kunne styre bruk og utnyttelse av de grønne arealene i kommunen ut fra hensynet til landskap, natur og rekreasjon. Bystyret har vedtatt følgende: ” *grønn plakat skal benyttes i alle arealspørsmål i Tønsberg kommune for å dokumentere berørte landskaps-, natur- og rekreasjonsverdier samt i bygge- og delingssøknader. Grønn plakat er ikke juridisk bindende*”

Energi og klimaplan 2010 – 2020 Tønsberg kommune.

Et av målene her i forhold til landbruket er:

- Reduksjon energiforbruk innenfor industri, husholdninger, tjenesteytendenæringer og primærnæringer med 1 til 2 % pr. år.
- Innen 2020 skal klimagassutslippene i Tønsberg reduseres med 20 % i forhold til 1990 nivå (Kyoto – basis)

Tiltaksstrategi for bruk av tilskuddsmidler til miljøtiltak i landbruket og nærings- og miljøtiltak i skogbruket 2009 – 2012 Tønsberg kommune. Hovedstrategien er å prioritere tiltak som gir landbruket i forhold til samfunnet. Viktige prosjekter skal prioriteres. Det settes av en pott på 25% av tildelte midler til mindre prosjekter. Kulturminner skal prioriteres i 2009. Prioriterte områder:

- Økt tilgjengelighet i kulturlandskapet
- Redusere erosjon og forurensing til vassdrag
- Ta vare på kulturminner i innmark og utmark
- Stimulere til økt verdiskaping i skogbruket

Kommuneplan for Tønsberg 2008 – 2020

Det viktigste styringsverktøyet til kommunen er kommuneplanen. Kommuneplanen består av en arealdel og en måldel og blir rullert hver fjerde år. Arealdelen gir kommunens innbyggere langsiktige signaler om hvilke områder som vil bli tatt i bruk til byggeområder og hvilke områder som skal sikres for landbruksformål. Nye arealer som blir lagt ut til byggeformål i forbindelse med kommuneplanrullering må alltid konsekvensutredes før de tas i bruk.

Tønsberg kommune sin visjon samt overordnede mål er styrende for utviklingen av kommunen. Tønsberg kommune sin visjon er: **”Tønsberg - der fremtiden skapes”**. I tillegg er det utformet 14 overordnede mål, et av disse er: **”Grønne områder skal ivaretas. Opprettholde de store sammenhengende jord – og skogbruksarealene i kommunen”**

Dette gir sterke signaler om at man ønsker å unngå infiltrasjon og oppstyking av landbruksarealene og samle utbyggingen rundt dagens byggeområder. Dette understrekes også i kommunens strategi med stjerneformet senterstruktur, med byen som hovedsenter og med 8 lokalsentre + 2 nærsentre. Strategien omfatter også at *”man ønsker at hovedtyngden av boligbygging skal skje i byområdene ved fortetting, bruksendring og ny boligbebyggelse. Utbygging utenfor byområdet skal fortrinnsvis skje som fortetting innenfor avsatt byggeområde til bolig i tilknytning til lokalsentre med godt utbygd busstilbud og g/s-veinett samt tilfredsstillende skole- og barnehagekapasitet.”*

Kommuneplanens arealdel har også utfyllende bestemmelser og retningslinjer. Den viktigste bestemmelsen i forhold til landbruksområdet er:

- **1.5 Forbud mot å oppføre nye boliger i LNF-områdene**

”I landbruks-, natur- og friluftsområdene er det ikke tillatt å oppføre og fradele nye boliger eller ervervsbebyggelse som ikke er tilknyttet stedbunden næring. Forbudet gjelder også for bruksendring. Kårbolig tillates ikke fradelt og skal ligge i tilknytning til gårdsbebyggelsen. (Jfr. Pbl. § 20-4, 2. ledd, pkt. c.). Eksisterende bebyggelse tillates gjenoppbygget ved brann. Eksisterende boligeiendommer med unntak av eiendommer i strandsonen, er å anse som spredt boligbebyggelse, jfr. PBL § 20-4 c). I tilknytning til eksisterende boligeiendommer kan det oppføres tiltak som vanlig er å anse som del av bygningsmassen på en boligeiendom, herunder tilbygg/påbygg, garasje, carport, uthus.

3.2. Juridiske rammebetingelser og virkemidler

3.2.1. Jordloven

Jordloven har et generelt forbud mot å bruke dyrka og dyrkbar mark til annet enn landbruksproduksjon. Dette er viktig å følge opp da det bare er 3 % av det totalt arealet i Norge som er dyrka mark, og bare 1/3 av dette er egnet til matkornproduksjon. Arealene i Tønsberg er derfor ekstra verdifulle da nesten alt arealet er egnet til produksjon av matkorn.

Jordlovens § 1. Føremål

”Denne lova har til føremål å leggja tilhøva slik til rette at jordviddene i landet med skog og fjell og alt som høyrer til (arealressursane), kan verte brukt på den måten som er mest gagnleg for samfunnet og dei som har yrket sitt i landbruket.

Arealressursane bør disponerast på ein måte som gir ein tenleg, variert bruksstruktur ut frå samfunnsutviklinga i området og med hovudvekt på omsynet til busetjing, arbeid og driftsmessig gode løysingar.

Ein samfunnsgagnleg bruk inneber at ein tek omsyn til at ressursane skal disponerast ut frå framtidige generasjonar sine behov. Forvaltinga av arealressursane skal vera miljøforsvarleg og mellom anna ta omsyn til vern om jordsmonnet som produksjonsfaktor og ta vare på areal og kulturlandskap som grunnlag for liv, helse og trivsel for menneske, dyr og planter.”

Fra 01.01.2004 har kommunen fått delegert myndighet til å avgjøre søknader om bl.a. omdisponering av dyrka eller dyrkbar mark etter jordlovens § 9 og søknader om deling av landbrukseiendommer etter jordlovens § 12. Fylkesmannen er klageinstans.

3.2.1.1. Omdisponering etter jordloven

Jordlovens § 9 første ledd lyder:

”Dyrka jord må ikkje brukast til føremål som ikkje tek sikte på jordbruksproduksjon. Dyrkbar jord må ikkje disponerast slik at ho ikkje vert eigna til jordbruksproduksjon i framtida. ”

Det grunnleggende ved forbudet er å sikre matproduserende areal både på kort og lang sikt. Hvis eieren av en landbrukseiendom ønsker å bruke arealet til annet enn landbruksproduksjon må han søke om dette. Det skal i utgangspunktet være vanskelig å få tillatelse til omdisponering av dyrka og dyrkbar mark. Men det kan i særlige tilfeller gis dispensasjon dersom kommunen etter en samlet vurdering kommer til at jordbruksinteressene må vike. Ved avgjørelser skal det tas hensyn til :

- Godkjente planer etter plan og bygningsloven
- Drifts- og miljømessige ulemper for landbruket i området
- Kulturlandskapet
- Samfunnsgagnet
- Om arealet kan føres tilbake til jordbruksproduksjon

Det kan kreves å få lagt fram alternative løsninger. Omdisponering av dyrka mark kan skjer både ved at kommunen vedtar planer etter plan- og bygningsloven om at arealet skal brukes til annet enn landbruk, og ved at enkeltpersoner etter reglene i jordloven søker om å bruke deler av eller hele eiendommen til noe annet enn landbruksproduksjon. I tettstedsnære områder skal bruken av arealene som hovedregel reguleres av plan- og bygningsloven.

3.2.1.2. Fradeling etter jordloven

Jordlovens § 12. første ledd lyder:

”Eigedom som er nytta eller kan nyttast til jordbruk eller skogbruk kan ikkje delast utan samtykke frå departementet. Med eigedom meiner ein òg rettar som ligg til eigedomen og partar i sameige. Forbodet mot deling gjeld òg forpaking, tomtefeste og liknande leige eller bruksrett til del av eigedom når retten er stifta for lengre tid enn 10 år eller ikkje kan seiast opp av eigaren (utleigaren). ”

Det er et landbrukspolitisk mål å sikre og samle ressursene på bruket for nåværende og fremtidige eiere. Dette har sammenheng med et politisk ønske om å styrke ressursgrunnlaget på de enkelte driftsenhetene i

landbruket slik at de kan opprettholdes som aktive bruk også i framtida. Bakgrunnen er blant annet en målsetting om mer effektiv volumproduksjon av norske landbruksprodukter.

Hvis eieren av landbrukseiendommen ønsker å dele fra en del av eiendommen må vedkommende søke om dette. Kommunen kan gi tillatelse til deling dersom det:

- *foreligger samfunnsinteresser av stor vekt* (Bruksrasjonallisering, store felles prosjekter som skole m.m.)
eller
- *deling er forsvarlig ut fra hensynet til den avkastning eiendommen kan gi* (Dette må forstås i lys av ønsket om å holde ressursene på bruket samlet for nåværende og fremtidige eiere. Det er for eksempel ikke forsvarlig å fradele en kårbolig som bidrar til å sikre en kontinuerlig drift av eiendommen.)

Ved avgjørelse skal det tas hensyn til om delingen kan føre til drifts- eller miljømessige ulemper for landbruket i området. I tillegg skal det tas hensyn til godkjente planer for arealbruken og hensynet til kulturlandskapet. Fylkesmannen er klageinstans.

3.2.1.3. Driveplikt etter jordloven

Formålet med driveplikt er at man skal sikre at produksjonsarealene holdes i hevd. Grunnlaget for endringene i jordloven pr.01.07.2009 er at man mener at jorda holdes best i hevd hvis man driver selv eller hvis man leier ut til andre med langsiktige avtaler. Med en langsiktig avtale vil det være mer økonomisk forsvarlig for leier å gjøre en ekstra innsats i forhold til grøfting, ugras m.m.

Jordlovens § 8 første ledd lyder:

”Jordbruksareal skal drivast. Ny eigar må innan eitt år ta stilling til om han eller ho vil drive eigedomen sjølv eller leige bort jordbruksarealet etter føresegnene i andre ledd. ”

Fra 1. juli er reglene om driveplikt flyttet fra konsesjons og odelsloven til jordloven, og man har innført varig driveplikt. Reglene gjelder alle eiere av jordbruksareal. Jordbruksareal er fulldyrka jord, overflatedyrka jord og innmarksbeite.

Varig driveplikt vil si at du har plikt til å drive jorda selv så lenge du er eier. Hvis du ikke ønsker å drive selv kan du oppfylle driveplikten ved å leie ut jorda på følgende vilkår:

- tilleggsjord til en annen landbrukseiendom
- skriftlig 10 årig avtale
- avtalen kan ikke sies opp i avtaleperioden av utleier, med mindre det har vært mislighold.
- driftsmessig god løsning

Kopi av jordleieavtalen sendes landbrukskontoret for godkjenning. Evnt, muntlige eller skriftelige avtaler inngått før 01.07.2009 gjelder til de løper ut. Det kan søkes kommunen om helt eller delvis fritak fra driveplikten. Ved søknad om fritak skal det legges vekt på hvor viktig det er å holde jordbruksarealet i hevd, på bruksstørrelsen, avkastningsevnene på arealet og om det er behov for tilleggsareal i området hvor eiendommen ligger. Det skal også legges vekt på søkerens livssituasjon.

Mislighold av driveplikten

Hvis eieren ikke driver jordbruksarealet selv, ikke har leid bort jorda eller bortleieavtalen fører til driftsmessig uheldige løsninger, kan kommunen pålegge eieren å leie bort jorda. Det kan også gis pålegg om skogplanting eller andre tiltak av hensyn til kulturlandskapet. Dersom eieren ikke etterkommer pålegg fra kommunen innen fristen, kan kommunen inngå avtale om bortleie av hele eller deler av eiendommen for inntil 10 år.

3.2.1.4. Miljøplan

Forskrift om miljøplan er hjemlet i jordloven og gjelder alle foretak som skal søke produksjonstilskudd. Planen skal bidra til en mer miljøvennlig produksjon. Skal man søke på SMIL midler samt RMP midler må man også ha miljøplan trinn 2.

Miljøplan trinn 1 skal inneholde:

- Kart over jordbruksareala som foretaket disponerer.
- Gjødselplan
- sprøytejournal
- Sjekkliste
- Tiltaksplan og dokumentasjon på gjennomføring av tiltak.

Miljøplan trinn 2 skal inneholde:

- Mål for miljøarbeidet på eiendommen
- Registrering av miljøverdier på kart og kort beskrivelse av utfordringene
- Tiltaksplan med tidsplan for bevaring av miljøverdier og miljøutfordringer, samt dokumentasjon for gjennomførte tiltak.

3.2.1.5. Driftsveier og skogbilveier

Nybygging og ombygging av driftsveier i jordbruket og skogbruket krever tillatelse etter *forskrift om planlegging og godkjenning av veier for landbruksformål* (hjemlet i jordloven). Formålet med forskriften er å sikre at planlegging og bygging av veier for landbruksformålet skjer på en måte som gir landbruksfaglige helhetsløsninger.

3.2.2. Skogbruksloven

Skoglovens § 1. Formålet med lova

”Denne lova har til formål å fremme ei berekraftig forvaltning av skogressursane i landet med sikte på aktiv lokal og nasjonal verdiskaping, og å sikre det biologiske mangfaldet, omsyn til landskapet, friluftslivet og kulturverdiane i skogen.”

For å nå målene i skogloven er det nødvendig med en langsiktig og bærekraftig ressursforvaltning. Skogbruksloven danner grunnlaget for forvaltning av skog og skogproduksjon.

De virkemidlene i skogbruket som er rettet mot den enkelte skogeier omfatter skogfondsordningen, tilskudd til miljøtiltak, søknad om veibygging, meldeplikt (opphørt i Tønsberg fra 2009), miljøregistreringer (gjort i 2001), skogregistrering og skogbruksplanlegging, resultatkontroll for skogbruk og miljø, informasjon og opplæring.

Fra 01.01.2004 har kommunen fått delegert myndighet til å avgjøre saker etter skogloven. Fylkesmannen er klageinstans.

3.2.3. Konesesjonsloven

Konesesjonsloven regulerer omsetningen av fast eiendom generelt. Loven fastsetter at det er nødvendig med konsesjon for å erverve fast eiendom. Pr. 01.07.2009 ble det gjort en del endringer i konsesjonsloven. En av endringene var heving av konsesjonsgrensen for bebygd eiendom fra 20 til 25 daa dyrket mark hvis eiendommen er under 100 daa. Bakgrunnen for dette var å få en friere omsetning av mindre landbrukseiendommer.

Det er noen unntak fra konsesjonsplikten og de viktigste er:

- All overdragelse innen familien (f. eks når ny eier er barn, barnebarn eller niese/nevø av tidligere eier). Hvis man ikke vil oppfylle boplikten (gjelder landbrukseiendommer) må det likevel søkes konsesjon ved overdragelse innen familien.
- Bebygd eiendommer under 100 daa og der dyrket mark utgjør mindre enn 25 daa
- Ubebygde arealer som ligger i byggeområde i kommuneplanens arealdel eller er regulert til annet enn landbruk
- Ubebygde enkelttomter under 2 daa for bolig eller fritidshus. (Tomtene må være godkjent fradelte etter Plan og bygningsloven og Jordloven)

I disse tilfellene er det nok å fylle ut et egenerklæringsskjema om konsesjonsfrihet.

Konesesjonslovens § 1 lyder:

"Loven har til formål å regulere og kontrollere omsetningen av fast eiendom for å oppnå et effektivt vern om landbrukets produksjonsarealer og slike eier- og bruksforhold som er mest gagnlige for samfunnet, bl.a. for å tilgodese:

- 1. framtidige generasjoners behov.*
- 2. landbruksnæringen.*
- 3. behovet for utbyggingsgrunn.*
- 4. hensynet til miljøet, allmenne naturverninteresser og friluftsinnteresser.*
- 5. hensynet til bosettingen. "*

Ved avgjørelsen av en konsesjonssøknad skal det blant annet legges vekt på hensynet til bosetting. Når søknaden gjelder en landbrukseiendom, skal det etter konsesjonsloven § 9 i tillegg legges vekt på prisen på eiendommen, om erververen er skikket til å drive, om ervervet utgjør en driftsmessig god løsning og hensynet til en helhetlig ressursforvaltning og kulturlandskapet.

Fra 01.01.2004 er det kommunene som er delegert myndighet til å avgjøre saker etter konsesjonsloven. Fylkesmannen er klageinstans.

3.2.3.1. Boplikt (konsesjonsloven)

Formålet med boplikten er først og fremst å opprettholde bosetningen i området, i tillegg til at man mener driften av en landbrukseiendom er tjent med at man bor på eiendommen.

For de som overtar en landbrukseiendom konsesjonsfritt (fra nær familie eller ved odel) gjelder konsesjonslovens § 5 andre ledd:

” Ved erverv av bebyggt eiendom hvor fulldyrka og overflatedyrka jord er mer enn 25 dekar, eller eiendommen består av mer enn 500 dekar produktiv skog, er konsesjonsfriheten etter første ledd nr. 1 og 2 betinget av at erververen bosetter seg på eiendommen innen ett år og selv bebor den i minst 5 år.”

Hvis man ikke kan eller vil oppfylle boplikten må man da søke konsesjon. Fra 01.07.2009 er det ikke lenger mulig å søke fritak for boplikt.

Den som søker konsesjon på en landbrukseiendom kan også få boplikt som vilkår for konsesjon. Det er da opp til kommunen å avgjøre om det skal settes vilkår om boplikt og om den skal være personlig eller upersonlig.

Det er kommunen som avgjør saker etter konsesjonsloven og fylkesmannen er klageinstans.

3.2.4. Odelsloven

Odelsloven regulerer odels- og åsetesretten. Fra 01.07.2009 ble det gjort noen endringer i odelsloven. Med tilbakevirkende kraft er det nå eldste fødte uavhengig av kjønn som har best odel til en odelseiendom. Det er også innført rene arealgrenser for hvilke eiendommer som er odelseiendommer og løsningsfristen er nå 6 mnd. fra ny eier har tinglyst skjøte på eiendommen. Det er også innført en tilbudsregel, hvor eieren av odelsjord kan tilby de odelsberettigede å overta på samme vilkår som kjøperen.

Odelsrett er de odelsberettigedes rett til å kreve eiendommen tilbake dersom den blir overdratt ut av slekta eller til noen med dårligere odelsprioritet. For å gjøre krav på eiendommen må den odelsberettigede gå til odelsløsningssak ved tingretten. For å ha odelsrett må hele eiendommen ha vært eid av en av dine foreldre, søsken av foreldre eller besteforeldre.

Åsetesretten er en rett livsarvingene til eieren av odlingsjord eller odelsjord har til å kreve å få arve eiendommen udelt når eieren dør. Denne retten kan bare brukes på dødsboskiftet, ikke ellers. (SLF)

For å være *odelsjord* må følgende kriterier være tilstede:

- Mer enn 25 daa fulldyrket/overflatedyrket jord
Eller
- mer enn 500 daa produktiv skog
- eid i 20 år av første eier i slekten

3.2.5. Andre lover og forskrifter

3.2.5.1.Beitelov

Beiteoven gjelder husdyr som hest, storfe, gris, sau, geit og fjørfe (unntatt duer). Innehaver av husdyr plikter å sørge for at dyrene ikke oppholder seg på steder hvor han ikke har rett til å la dem være (såkalt vokteplikt).

3.2.5.2.Plan og bygningsloven

Ny plan og bygningslov trådte i kraft fra 01.07.2009. Fra 01.07 2010 trer også ny byggesaksforskrift i kraft. Plan og bygningsloven har som formål å fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner. Planlegging etter loven skal bidra til å samordne statlige, regionale og kommunale oppgaver og gi grunnlag for vedtak om bruk og vern av ressurser.

Plan og bygningsloven har blant annet krav om en løpende kommuneplanlegging, med sikte på å samordne den fysiske, økonomiske, sosiale, estetiske og kulturelle utviklingen innenfor sine områder.

Kommunestyret skal minst én gang i hver valgperiode, og senest innen ett år etter konstituering, utarbeide og vedta en kommunal planstrategi. Planstrategien bør omfatte en drøfting av kommunens strategiske valg knyttet til samfunnsutvikling, herunder langsiktig arealbruk, miljøutfordringer, sektorenes virksomhet og en vurdering av kommunens planbehov i valgperioden.. Kommuneplanen skal legges til grunn ved planlegging, forvaltning og utbygging i kommunen.

Den nye plandelen åpner bl.a. for hensynssoner . Hensynssoner kan gå over flere formål i kommuneplanens arealdel, og angis hensyn og restriksjoner som vi må ta hensyn til når vi bestemmer arealbruken. Det skal angis interesseområde, for eksempel landbruk. Sone for landbruk, friluftsliv m.m. vil for en stor del ligge i LNF området.

3.2.5.3.Naturmangfoldloven

§ 1. (lovens formål)

”Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur. ”

Naturmangfoldloven ble vedtatt 19.06.2009 og skal være en sektoroverbyggende lov. Loven erstatter den tidligere naturvernloven og deler av viltloven og lakse- og innlandsfiskloven.

Naturmangfoldloven opererer med:

- Artsforvaltning
- Utvalgte naturtyper
- Områdevern

Loven gir hjemmel til å utpeke nærmere angitte arter som prioriterte. Disse prioriterte artene kan det bli forbud mot uttak og skade av . Det kan også bli regler om å beskytte leveområdet til disse artene. Det kan også utpekes utvalgt naturtyper for både små områder, som for eksempel hule eiker, eller større sammenhengende områder, som for eksempel kystlynghei. Når det gjelder områdevern opereres det med nasjonalparker, landskapsvernområder, naturreservater, biotopvernområder og marine verneområder.

3.2.5.4. Forurensingsloven

Forurensingsloven har som formål å verne det ytre miljøet mot forurensning og redusere eksisterende forurensning, samt redusere mengden avfall og fremme bedre avfallshåndtering. Loven gjelder for de fleste forurensningskildene, bortsett fra transportsektoren.

3.2.5.5. Lov om friluftsliv

§ 1. (Lovens formål)

”Formålet med denne loven er å verne friluftslivets naturgrunnlag og sikre allmennhetens rett til ferdsel, opphold m.v. i naturen, slik at muligheten til å utøve friluftsliv som en helsefremmende, trivselskapende og miljøvennlig fritidsaktivitet bevares og fremmes.”

Friluftsloven regulerer forholdet mellom grunneiere og allmennheten, og den definerer hva som er innmark og utmark. Allemannsretten utgjør en sentral del av loven.

3.2.5.6. Lov om motorferdsel i utmark og vassdrag

§ 1. (formål).

”Formålet med denne lov er ut fra et samfunnsmessig helhetssyn å regulere motorferdselen i utmark og vassdrag med sikte på å verne om naturmiljøet og fremme trivselen”

Motorferdsel i utmark og vassdrage er i utgangspunktet ikke tillatt, men det er noen unntak i loven

3.2.5.7. Lov om jakt og fangst av vilt

§ 1. (lovens formål)

”Viltet og viltets leveområder skal forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven og slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares. Innenfor denne ramme kan viltproduksjonen høstes til gode for landbruksnæring og friluftsliv”.

Med vilt menes her alle viltlevende landpattedyr og fugler, amfibier og krypdyr.

I utgangspunktet er alt vilt fredet, men høsting og annet uttak er fortsatt tillatt når myndighetene har åpnet for det. I forbindelse med at naturmangfoldloven tro i kraft 01.07.2009 ble en del avbestemmelsene i viltloven opphevet, men selve høstingsvedtakene treffes fortsatt med hjemmel i viltloven.

3.2.5.8. Lov om kulturminner

Lov om kulturminner har som formål å sikre varig vern av et representativt utvalg kulturminner og kulturmiljøer. Dette skal skje som en del av vår kulturarv og identitet og som ledd i en helhetlig miljø- og ressursforvaltning.

Med kulturminner menes alle spor etter menneskelig virksomhet . Noen kulturminner har et automatisk vern gjennom loven (§§ 4 og 14). Dette gjelder:

- Alle kulturminner som er eldre enn år 1537
- Stående byggverk som vi vet er fra før år 1650
- Samiske kulturminner som er eldre enn 100 år

- Skip og skipsfunn som er eldre enn 100 år og ligger under vann

Loven gir et forbud mot inngrep i automatiske fredete kulturminner. Hvis man etter å ha satt i gang et tiltak kommer over et automatisk fredet kulturminne har man stanse og meldeplikt.

3.2.5.9. Forpaktningsloven

Forpaktningsloven gjelder for forpakting av eiendom som skal nyttes til jordbruks- eller skogbruksproduksjon. Loven gjelder ikke for leie av jord uten hus. Den gjelder heller ikke for eiendommer som er mindre enn 5 da .

Avtale om forpakting skal være skriftlig og den skal forelegges kommunen for godkjenning. Forpaktingstiden skal normalt ikke være kortere enn 5 år. Dersom det ønskes lengre avtale enn 10 år, må det søkes konsesjon for dette, i henhold til konsesjonsloven.

3.2.5.10. Matloven

§ 1. Formål

”Formålet med loven er å sikre helsemessig trygge næringsmidler og fremme helse, kvalitet og forbrukerhensyn langs hele produksjonskjeden, samt ivareta miljøvennlig produksjon.

Loven skal videre fremme god plante- og dyrehelse.

Loven skal også ivareta hensynet til aktørene langs hele produksjonskjeden, herunder markedsadgang i utlandet. ”

3.2.5.11. Forskrift om gjødselvarer m.v.

§ 1. Formål

”Formålet med denne forskriften er å sikre tilfredsstillende kvalitet på produkter som omfattes av forskriften, forebygge forurensningsmessige, helsemessige og hygieniske ulemper ved tilvirkning, lagring og bruk av gjødselvarer, mv. av organisk opphav og legge til rette for at disse produkter kan utnyttes som en ressurs. Forskriften skal også bidra til en miljøforsvarlig forvaltning av jordsmonnet og ivareta hensynet til biologisk mangfold. ”

Forskriften omfatter gjødselvarer som husdyrgjødsel, silopressaft, avløpsslam, vannverksslam, kompostprodukter m.m. og setter bl.a. krav til lagring og spredning av husdyrgjødsel.

Det er blant annet ikke lov til å spre gjødselvarer på snødekket eller frossen mark, og ikke i perioden 1. november til 15. februar. Gjødsling i åpen åker skal nedmoldes straks og senes innen 18 timer. Ved spredning av husdyrgjødsel i nærheten av boliger skal det tas hensyn til ulemper med lukt og partikkelspredning. Lager for husdyrgjødsel skal ha tilstrekkelig kapasitet. Lagringskapasiteten skal være minimum 8 mnd. produksjon.

Produkter som inneholder slam kan ikke spres på areal der det dyrkes grønnsaker, poteter, bær eller frukt, og der det er spredt slam kan det først dyrkes slike vekster minimum tre år etter siste sprededato. Det må gå 10 år mellom hver gang man spres slam på et areal. Spredning av slam må meldes kommunen senest 2 uker i forveien.

3.2.5.12. Forurensingsforskriften kap.4 om planeringsfelt

Bestemmelsene har til formål å forebygge, begrense eller stanse forurensning/erosjon fra planeringsfelt.

”Med bakkeplanering forstås arbeidet med å gjøre brattlendt eller kupert dyrkbart og tidligere dyrket areal skikket for maskinell jordbruksdrift. Det regnes som planering etter dette kapitlet når det forflyttes masse som berører et areal på minst 1,0 dekar.”

3.2.5.13. Vannressursloven

§ 1. (formål)

”Denne lov har til formål å sikre en samfunnsmessig forsvarlig bruk og forvaltning av vassdrag og grunnvann”

For vassdrag med årssikker vannføring setter vannressursloven bl.a. krav om kantvegetasjon som motvirker avrenning og gir levested for planter og dyr . Kommunen kan fastsette bredden. Videre må ingen iverksette vassdragstiltak som kan være til nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne interesser i vassdraget eller sjøen, uten at det skjer i medhold av reglene i § 12 eller § 15, eller med konsesjon fra vassdragsmyndigheten.

3.3. Økonomiske virkemidler

Dette er midler som bevilges over jordbruksavtalen for å nå de landbrukspolitiske målene.

3.3.1. Produksjonstilskudd i jordbruket

I følge Forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket §1 er formålet med produksjonstilskuddet i jordbruket ”å bidra til et aktivt og bærekraftig jordbruk innenfor de målsetninger Stortinget har trukket opp”.

Produksjonstilskudd er en fellesbetegnelse for en rekke tilskuddsordninger i landbruket . Følgende ordninger inngår i produksjonstilskuddene:

- arealtilskudd
- kulturlandskapstilskudd
- tilskudd til husdyr
- tilskudd til dyr på beite
- tilskudd til dyr på utmarksbeite
- driftstilskudd til melkeproduksjon
- driftstilskudd til spesialisert kjøttfeproduksjon
- tilskudd til bevaringsverdige storferaser
- omleggingstilskudd til økologisk landbruk
- arealtilskudd til økologisk landbruk
- tilskudd til økologisk husdyrproduksjon
- distrikts- og kvalitetstilskudd til frukt og veksthusgrønnsaker
- distriktstilskudd til potetproduksjon i Nord- Norge

Søknad om tilskudd innenfor disse ordningene er samkjørt i et felles søknadsskjema for august omgangen, og et for januar omgangen. Søknadsskjemaet for januar omgangen gjelder også avløsning ved ferie og fritid.

Det er foretak som driver vanlig jordbruksproduksjon på en eller flere landbrukseiendommer som kan søke produksjonstilskudd. Virksomheten må være registrert i mva registeret eller ha hatt en omsetning på kr. 20.000,- de siste 12 mnd. før registreringsdato for produksjonstilskudd.

3.3.2. Velferdsordninger og rekruttering (Ferie, fritid, sykdom, pensjon og praktikant)

Formålet med velferdsordningene i landbruket er økt rekruttering til næringen og sørge for at de som driver med husdyr skal kunne få ferie, fritid og hjelp ved sykdom. Velferdsordningene omfatter:

- tilskudd til avløsning ved ferie og fritid
- tilskudd til avløsning ved sykdom
- landbruksvikar (organiseres av avløserlagene)
- praktikantordningen
- tidligpensjon

Avløsningen må organiseres som et arbeidsgiver-/arbeidstakerforhold. I mange tilfeller ligger arbeidsgiveransvaret hos et avløserlag. Tilskuddet skal gis til å dekke faktiske utgifter. Praktikant ordningen er rettet mot personer i alderen 16 til 30 år som ønsker praksis og utdanning i landbruket. Tidligpensjonsordningen skal bidra til å bedre rekrutteringen til landbruket ved å bidra til tidligere generasjonsskifter.

3.3.3. Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL midler)

I følge forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket §1 er formålet ”å fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensingen fra jordbruket, utover det som kan forventes gjennom vanlig jordbruksdrift. Prosjektene og tiltakene skal prioriteres ut fra lokale målsettinger og strategier.”

Det kan bl.a gis tilskudd til tiltak som:

- Tar vare på biologisk mangfold
- Holder gammel kulturmark i hevd
- Øker tilgjengeligheten i kulturlandskapet
- Tar vare på kulturminner og kulturmiljøer inkl. freda og verneverdige bygninger
- Redusere forurensing fra jordbruket

Tønsberg kommune har utarbeidet en egen tiltaksstrategi for bruk av tilskuddsmidler til miljøtiltak i landbruket og nærings- og miljøtiltak i skogbruket 2009 – 2012.

3.3.4. Nærings- og miljøtiltak i skogbruket

I følge forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket §1 er formålet ”at det ut fra lokale prioriteringer og tilpasninger blir stimulert til økt verdiskapning i skogbruket, samtidig som miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner i skogen blir ivarettatt og videreutviklet”

Det kan bl.a. gis tilskudd til :

- Skogkultur
- Veibygging
- Miljøtiltak i skog

Tønsberg kommune har utarbeidet en egen tiltaksstrategi for bruk av tilskuddsmidler til miljøtiltak i landbruket og nærings- og miljøtiltak i skogbruket 2009 – 2012.

3.3.5 Næringsutvikling (BU midler og lån)

Formålet med forskrift om midler til bygdeutvikling er å legge til rette for langsiktig og lønnsom verdiskaping, samt desentralisert bosetting med utgangspunkt i landbrukets ressurser generelt og landbrukseiendommen spesielt. Forskriften skal også legge til rette for et landbruk der kvinner og menn gis like muligheter.

Det er Innovasjon Norge og Fylkesmannen som forvalter bygdeutviklingsmidlene. Søknadene sendes via kommunen som avgir uttalelse, veileder og følger opp søknadene med utbetalinger og ferdigkontroller.

Tilskudd som kan søkes hos Fylkesmannen:

- **Utrednings- og tilretteleggingstiltak.**
- **Praktikant** . Det kan gis tilskudd til dekning av arbeidsgiveravgift, yrkesskadeforsikring og lønn til praktikant. Praksis på egen, foreldres eller svigerforeldres gård kommer ikke inn under ordningen.

Tilskudd som kan søkes hos Innovasjon Norge:

- **Bedriftsretta tiltak.** Det kan gis tilskudd til tiltak innen produktutvikling, kompetansebygging, markedsundersøkelser, testsalg, nettverksbygging, markedsføring av nye produkter og lignende.
- **Etablererstipend.** Det kan gis stipend til å forberede og etablere ny virksomhet med ekspansjonsmuligheter.
- **Investeringer - tradisjonelt landbruk.** Det kan gis tilskudd og rentestøtte til investeringer i faste anlegg og tilhørende produksjonsutstyr av varig karakter .
- **Tilleggsnæringer**
- **Generasjonsskifte** . Det kan gis tilskudd til personer under 35 år, som i forbindelse med overtagelse av landbrukseiendom trenger å gjennomføre mindre investeringer
- **Andre tiltak.** Det kan gis tilskudd til andre tiltak dersom disse er i samsvar med regionale strategier og i tråd med forskriftens formål.

Lån til landbruksformål og rentestøtte:

Innovasjon Norge tilbyr landbrukslån på inntil 90 % finansiering . De tilbyr også rentestøtte på lån, inkl. lån til grøfting.

4. Satsningsområder

4.1. Jordvern

Landbruket i Tønsberg kjennetegnes av store sammenhengende jord- og skogarealer. Nesten all jorda i Tønsberg er klassifisert som svært verdifulle jordbruksområder. Dette i tillegg til et godt klima gir ypperlige forhold for produksjon av mat. Jordbruksarealene i Tønsberg er viktige i nasjonal sammenheng, da de ut fra jordsmonn og klima er blant de 10% beste i landet, og velegnet til produksjon av matkorn. Kommunen har derfor et stort ansvar med å forvalte jordbruksarealene ut fra beredskapshensyn og kommende generasjoners handlefrihet. Uansett utvikling vil den mest lettbrukte jorda ha avgjørende betydning for framtidens jordbruksdrift. Det er derfor viktig å sørge for at denne jorda holdes i hevd som jordbruksjord.

Omdisponeringen i kommunen har vært på hele 467 daa dyrket mark og 122 daa dyrkbar mark i perioden 2003 til 2007. Dette er mye, men 70 % av utbyggingen skyldes offentlige formål som E18 utbyggingen, skoler m.m. Disse tallene viser at målet om halvering av omdisponeringen innen 2010 ikke er nådd og at dette fortsatt er et viktig område å ha fokus på.

Prognosene framover viser en økt tilflytning til kommunen og behovet for nye boliger er anslått til over 200 pr. år. Det vil i framtida bli økt press på landbruksarealer fra utbyggingsinteresser, og det er derfor viktig å utnytte ved fortetting de arealene som allerede er avsatt til byggeområder.

For å kunne opprettholde de store sammenhengende landbruksområdene er det viktig at boligbygging skjer i og nær tettsteder. Dette sammenfaller med konsentrert nærings- og boligbebyggelse for å sikre optimal utnyttelse av infrastruktur som vei, vann, kloakk og skole. Det er derfor viktig å føre en langsiktig og konsekvent politikk med hensyn til praktisering av regler for omdisponering, deling og bruksendringer. Dette gir forutsigbarhet og medvirker til å redusere presset på LNF områdene. Det landbruket vi må forvente i framtiden er entreprenørvirksomhet med stadig større maskiner, større driftsenheter og krav om bedre arrondering. Dette krever et større skille mellom landbruksområder og bebyggelsesområder.

Store vei prosjekter som ny E18 og dobbeltsporet jernbane er under bygging. I den forbindelse er det viktig å unngå og deponere overskuddsmasser på dyrka mark. Trykket av massene vil ødelegge strukturen i jorda og redusere avlingene i overskuelig fremtid.

Det er en utfordring å ikke omdisponere dyrka mark, og utbyggingen bør styres mot de minst verdifulle arealene som er vanskelige å dyrke. Dette gjelder også eventuelle anlegg av golfbaner etc. Arealbruken bør ses i en større sammenheng enn kun en kommune.

Foto: Anne Hekland

4.2. Bynært landbruk

De beste landbruksarealene i landet ligger naturlig nok rundt de største byene. Det var i disse områdene hvor klima og jordforhold var så gode at våre forfedre slo seg ned og startet med å dyrke jorda og bli bofaste. Som i alle tider søker folk sammen og trekkes mot de store byene, noe som medfører at stadig mer landbruksjord nedbygges og konflikter mellom de som skal drive jorda og de som er naboer til landbruksdrift.

Tønsberg regnes som Norges eldste by. Bare det forteller oss om hvor gode forhold det er i vår kommune i forhold til jordbruksproduksjon. Det er fortsatt populært å bosette seg i Tønsberg, og kommunen hadde en befolkningsvekst på 453 innbyggere i 2009, og 39270 innbyggere pr. 01.10.2010. Trender framover anslår at vi vil ha en befolkning på 52000 innbyggere i 2030. Det er en utfordring hvordan vi skal møte denne befolkningsøkningen uten å ta for mye dyrket mark.

Vestfold er et av landets mest populære feriefylker, men det er også tett befolket og meget produktivt med jord, skog og industri. Over 20 % av fylket er jordbruksareal og det er mer enn i noe annet av landets fylker. Hele 40 % av Tønsberg kommune er dyrket mark og i tillegg kommer ca. 25 % med dyrkbar skog.

Tønsberg er et av de tettest befolkede stedene i Norge, med kun 1,1 daa dyrket mark pr. innbygger. Dette er lavere enn på verdensbasis hvor tallet er 2,8.

Hovedutfordringen for bynært landbruk er nedbygging av dyrka mark og restriksjoner på landbruksdrift p.g.a. konflikter mellom drift og bomiljø. Derfor er det viktig at man har buffersoner mot dyrket mark som tar av for støv, støy, lukt, sprøytevæske m.m. I tillegg vil en buffersone også være et hinder for tråkk i åker. De største utfordringen når det gjelder bynært landbruk finner vi i områdene rundt Semsbyen, Barkåker, Eik, Volden, Ringshaug og ikke minst søndre Slagen.

Foto: Gørli Bruun Andersen

Skog er også et konfliktområde når det gjelder bynært landbruk. Når man bygger er det kanskje ungskog, om 20 år er både sol og utsikt borte. Folk ønsker skog hogd for å få mer utsikt og mer sol. Derfor burde det vært en buffersone på 30 meter mellom boliger og skog.

Det å drive skogskjøtsel og hogst i bynære områder gir mange tilbakemeldinger fra publikum. Ofte er det ikke tele i bakken ved hogst, og de store hogstmaskinene gir store kjøreskader. En hogstflate er heller ikke noe vakkert syn, og i de bynære turområdene hadde det vært ønskelig å kunne gi tilskudd til å rydde opp i hostflater i tettbebygde strøk. Det er også en utfordring å dreie skogbruket mot mer lauvskog, noe som er med på å øke rekreasjonsverdien i bynære områder.

En annen utfordring i forhold til bynært landbruk er bruk av arealene til friluftsliv. Økt befolkning gir økt bruk av landbruksarealene til friluftsliv, noe som kan gi økte problemer. Folk kjører for eksempel med 4 hjuls trekkere i sprøytesporene for å komme ned til elva med kano eller barnehager og skoleklasser tar seg til rette og bygger bålplasser, lavvoer m.m uten å ha noen avtale med grunneierne.

Det er mange ulemper med bynær drift men det er også noen fordeler bl.a. kort vei til kunder, mulighet for alternative inntekter til bruket (landbrukspluss), lette å få arbeid utenom bruket, muligheter for inn på tunet tiltak. En landbrukseiendom er en stor ressurs, og i bynære områder burde det være gode muligheter for samarbeid kommune/landbruksbedrift i forhold til å bruke gården som læringssenter. Det er noen få brukere i Tønsberg som tar i mot psykiatriske pasienter, rusmisbrukere, barn med adferdsvansker m.m. Vi også eksempler på at skolefritidsordningen har inngått avtaler med gårdbrukere om å ta imot grupper med barn. Gårdene i Tønsberg er helt klart en pedagogisk ressurs som kunne vært tatt i bruk i et større omfang.

I Tønsberg har vi også to gårdsbarnehager. Selv om de ligger litt utenfor sentrum, er de veldig populære og fantastisk god reklame for landbruket i kommunen. Det å kunne gi den oppvoksende slekt innsikt i hvor maten kommer fra er uhyre viktig.

Et annet innslag ved bynært landbruk er ønske om å ta i bruk jorder til midlertidige anlegg for eksempel golf, fotball, paintball, apportbaner for hund m.m. Her er det snakk om minimale inngrep og muligheter for enkel tilbakeføring til dyrket mark. Slike tiltak krever en midlertidig omdisponering etter jordloven, og vi har eksempler på slike tiltak bl.a. med fotballbaner i Søndre Slagen og golf på Husøy.

4.3. Forurensing

En viktig forutsetning for landbruket er at produksjonen skal kunne opprettholdes i uoverskuelig fremtid uten at produksjonsgrunnlaget svekkes. Det vil si at den menneskelige aktiviteten må skje innenfor naturens tåleevne.

I Tønsberg er mye av matjorda siltig lettleire eller siltig sandjord. Dette er jordarter som er sterkt utsatt for erosjon ved store nedbørsmengder. Kraftig erosjon av pløyd mark kan også gi nedslamming av bunnen i stilleflytende elver og bekker. Disse blir da uegnet som gyteplass for bl.a. ørret, og mange av bunndyra vil forsvinne.

Hovedutfordringen når det gjelder landbruksrelatert forurensing er å unngå erosjon og tap av næringsstoffer (spesielt fosfor og nitrogen) til luft og vann. Det er spesielt høstpløying av erosjonsutsatte arealer som gir størst tap av jordpartikler og næringssalter. Tapene av fosfor og jordpartikler kan faktisk reduseres med opptil 80-90 % dersom man venter til våren med å pløye.

Tilførsel av mer kunstgjødsel enn det plantene kan ta opp, og spredning av husdyrgjødsel utenom vekstsesongen øker tapene av næringssalter og risikoen for forurensing. Fosfor som tilføres jorda gjennom gjødsling, bindes sterkt til jordpartiklene. Når slike partikler føres ut i vassdragene, kan vannets surhetsgrad endres, og fosforet kan oppløses i vannet. Det er en utfordring å redusere N- gjødsling og få utvidet gjødsellager kapasiteten slik at man ikke trenger å spre husdyrgjødsel utenom vekstsesongen.

Naturbaserte rensetiltak som dammer, våtmarker og vegetasjonssoner har en naturlig plass i kulturlandskapet. Hvis kantskogen langs elva fjernes, øker faren for erosjon fordi rotsystemet til trær og busker ikke lenger stabiliserer elvekantene. Kantvegetasjonens funksjon som forurensingsfilter blir også borte.

Rundt Akersvannet er det etablert flere fangdammer, og i 2009 ble det også etablert en fangdam på Jarlsberg hovedgård i Homansbekken. Dette var et gunstig tiltak med hensyn til de store arbeidene som har blitt utført i forbindelse med utbyggingen av jernbanen. Det er en utfordring å få etablert flere fangdammer i kommunen.

Fangdam . Foto: Anne Hekland

For å unngå at for mye plantevernrester, nærings og jordpartikler forsvinner er det viktig å kartlegge hvilke områder som står under vann v/flom. Det viser seg også at klima endringene krever at erosjonsklasse 2 og 3 oppgraderes i NIJOS sitt erosjonsfarekart. Om høsten har det vært perioder hvor jorda har vært så mettet av vann, at overflatevannet har laget bekk selv om landskapet er helt flatt. Steinsetting og grasdekte vannveier er enkle tiltak som må til for hindre at store mengder med jord går ut i elva. Tidligere var det 20 til 30 år mellom hver flom i Aulielva, nå flyr elva stadig opp og ned p.g.a. kraftigere regnfall samt raskere avrenning fra bl.a. boligfelt, veier m.m.

Klima har endret seg til villere og våtere, i tillegg til at det er større areal som nå er drenert. Vannet går raskere ut i elva gjennom drenerør. I den forbindelse bør en vurdere forbud mot høstpløying i kategori 3 og 4. i NIJOS sitt erosjonsfarekart.

Målet for EU's vanndirektiv er at alle vassdrag skal ha god miljøtilstand innen 2015. Den nye vannforskriften trådte i kraft 01.01.2007 og sier at alle vannforekomster i Norge skal ha minimum god kjemisk og økologisk tilstand. Det skal lages forvaltningsplaner med tiltaksprogram som skal vedtas i 2015 og målene skal være nådd i 2021.

Dette er en stor utfordring å få til da Aulivassdraget fra naturens side er sterkt forurensset av næringspartikler. Tønsberg er en del av vannområde Vest Viken som omfatter deler av Akershus, Oppland, Buskerud, Vestfold og største delen av Telemark. Fra 01.01.2010 er det Buskerud Fylkeskommune som er vannregionmyndighet. Aulivassdraget hører med til planfase 2, hvor arbeidet skal settes i gang i 2010. Forholdene i vassdraget skal da kartlegges, og det vil i den forbindelse være aktuelt med vannprøver. Dette for å kartlegge tilstanden gjennom året, samt se utviklingen siden det sist ble tatt prøver på 90 tallet. Sanering av private kloakkutslipp og tiltak for å redusere forurensing fra landbruket er viktige tiltak. De viktigste virkemidlene når det gjelder erosjon og tap av næringsstoffer er forskrift om spredning av husdyrgjødsel, forskrift om gjødselplanlegging, forskrift om tilskudd til endret jordarbeiding og forskrift om miljøtiltak i jordbruket.

Økologisk. Det er et nasjonalt mål å øke produksjonen og forbruket av økologisk mat innen 2020. Dette er et utfordring få til i Tønsberg, hvor det er mye kornproduksjon og lite husdyrgjødsel. Det er også en utfordring å få til økt bruk av økologisk kortreist mat i kommunens kantiner, skoler og sykehjem.

4.4. Kulturlandskapet

Middelalder byen Tønsberg er blant de eldste og best bevarte i Norge. Påminnelser om tidligere tiders aktivitet finner vi i fornminner som gravrøyser, gravhauger, helleristningsfelt, steinsettinger, huleveier og bygdeborger. Det er registrert ca. 300-400 fornminner rundt omkring i kommunen. Veldig mange av disse ligger i Slagendalen, rundt Jarlsberg, Sem og Gulli. Det er en utfordring å ta vare på og gjøre disse og nyere kulturminner bedre tilgjengelig for publikum.

Landskapet rundt Tønsberg karakteriseres av relativt sett store, sammenhengende og lettrevne arealer, oppbrutt av nordsør gående høydedrag. Det mest markante landskapstrekket vi har er "raet" som isbreen la igjen når den trakk seg tilbake for 10.000 år siden. Raet går gjennom de vestre deler av kommunen og strekker seg fra Gullerød i nord til Brendsrød i sør. Områdene rundt Jarlsberg-Ilene, Akersvannet, Slagendalen og Torgersøya er registrert som nasjonalt verdifulle kulturlandskap. Det er en utfordring å ta vare på de store sammenhengende jordbruksarealene samt de spesielle trekkene i de nasjonalt viktige landskapene.

I Tønsberg kommune finner vi naturreservatene Akersvannet (våtmarksområde), Ihlene (våtmarksområde – Ramsar område), Presterødkilen (marint gruntvannsområde, takrørskog, Ramsar område), Gullkronene (to edellauvskogbestander, svært rikt fugleliv) og Bliksekilen (våtmarksområde). I tillegg har kommunen regulert bl.a. Husvikkilen, Neset, Sandemyra og sørøstre del av Husøy til naturvernområde.

Landbruksområdene rundt naturreservatene er plaget med grågås som beiter på jordbruksarealene. Det blir hvert år utstedt fellingstillatelse på skadegås. Det er både liggeskader i åker, fullstendig nedbeiting av store områder og problemer med avføring. Flokkene kommer tidligere og tidligere i mai og bestanden har økt eksplosivt. Det er særlig moden engsvingel i slutten av juli som er ekstra utsatt, men en flokk kan fort beite av hundre mål med korn der den lander. Gåsa er også et problem i grønnsaker. I Sverige er problemet så stort at man har gitt tilskudd til å brakklegge områder, og i Danmark gis det tilskudd til produksjon av eng som gjessene kan beite på. Det er en utfordring å redusere skadene på jordbrukproduksjonen samt og få snudd skadegås problematikken til en positiv ressurs.

I de bynære områda finner vi et stort press på arealene til boliger og industriutbygging, samt alternativt bruk av arealene i form av rekreasjonsnæring, eks. ridesenter. Det er etablert et nett av løyper for vinterbruk i Slagenområdet, Barkåker-Tangsrød og områdene Vik-Manum-Aker. Det er relativt mindre tilrettelegging for aktivitet på sommertid, men de senere årene har det blitt laget 5 kulturstier i Rom/Slagen. I tillegg arbeides det med kultursti på Sem. Det er viktig å videreføre arbeidet med tilrettelegging for turstier.

Antall hester i kommunen er økende. Ved salg av småbruk, har de ofte blitt solgt til personer som ønsker å begynne med hestehold. Ridning på turstier kan fort føre til konflikt, da hestene påfører stiene en helt annen belastning enn turgåere. Det arbeides for tiden med en ridesti i området ved Lefdal rideskole.

Vilt og fiske har også rekreasjons,- opplevelse- og næringsmessig betydning. Utnyttelsen av viltressursene ivaretas av grunneierlagene, og det er salg av jaktkort til allmennheten for en rekke jaktbare småviltarter.

Moderniserings prosessen og landbrukspolitikken har gitt oss en økende spesialisering. I dag drives det med intensiv drift og høy husdyrtetthet på Vestlandet, mens Østlandet har fått kornbygdene med store sammenhengende oppdyrkede flater. På Østlandet var det i 1949 korn på 26 % av jordbruksarealet, mens det i 1994 var korn på 80% av jordbruksarealet. Gjengroing av kulturlandskapet er et problem flere steder i kommunen. Med gjengroingen forsvinner også en del av de biologiske mangfoldet da mange av plantene i kulturlandskapet er avhengig av beiting eller slått for å ikke forsvinne. Bruk av beitedyr (storfe og sau) som aktive kulturlandskapsarbeidere er et tiltak som bør vurderes for å unngå gjengroing. Kantslått av veier er også viktig i forhold til spredning av ugras.

Landbruksplan for Tønsberg 2010

Kulturminner i skog er også et problemområde i forhold til skogsmaskiner, spesielt på arealer med tidligere jordbruksjord. I og med ikke alle kulturminner er registrert, er det viktig å få et bedre digitalt kart på fornminner med mer nøyaktighet enn dagens kart. Fylkesmannen jobber med dette. Det er en utfordring å ha gode nok kart slik at man unngår at gravhauger blir ødelagt p.g.a. manglende kunnskap. Det er laget et eget kulturminnekart på Tønsberg kommune sin hjemmeside.

De viktigste virkemidlene når det gjelder kulturlandskapet er knyttet til areal – og kulturlandskapstillegget, regionale miljøvirkemidler og tilskudd til spesielle tiltak i landbrukets kulturlandskap

Gravhaug Foto: Gørli Bruun Andersen

4.5. Klima

Klimaet i Norge er i ferd med å endre seg, og middeltemperaturen er høyere i dag enn for 100 år siden. Dette medfører at vi må forvente mer ekstremvær som flom, hetebølger og tørke. Dette har vi merket de siste årene med tørke om våren, og vanskelige høstningsforhold om høsten. Regnet er mer intenst og elver og bekker flyr raskere opp.

Et mildere klima har allerede gitt en lenger vekstsesong, men dette medfører også mer problem med skadegjørere som sopp, insekter, virus og bakterier. Vi kan heller ikke regne med frost i bakken, noe som vil gi dårligere jordstruktur. Med et mildere klima vil det trolig bli mer høstkorn og åpen åker, noe som vil gi mer avrenning til bekker og elver enn der det er fast grasdekke. Det er en utfordring å få redusert avrenning ved høyere andel høstkorn.

Det intense regnet vil også medføre mer avrenning av partikler til elver og bekker. Økt regn vil også gi mer kjøreskader og større behov for grøfting av dårlig drenert jord. Mange av dagens grøfter er fra 30 og 60 tallet. Med dårlig økonomi og 40 % leiejord vil det være en utfordring å få god nok grøftetilstand på jordene.

Erosjon rundt utett kum. Foto: Gørli Bruun Andersen

Tønsberg kommune har utarbeidet en energi og klimaplan for perioden 2010 til 2020. To av målene her er reduksjon energiforbruk innenfor industri, husholdninger, tjenesteytendeneringer og primærnæringer med 1 til 2 % pr. år og innen 2020 skal klimagassutslippene i Tønsberg reduseres med 20 % i forhold til 1990 nivå (Kyoto – basis). For å få dette til må landbruket være flinkere til å bruke sine bioenergi ressurser og satse på oppvarming med pellets, flis og halm. På grunn av lave strømprisene er det en utfordring å få til dette.

Når det gjelder utslipp av klimagasser er også landbruket en del av løsningen. Det jobbes for tiden med et 12 kommuners samarbeid på utvikling av biogass i Vestfold. Her har man planer om å utnytte våtorganisk avfall og slam fra renseanleggene i Vestfold til produksjon av biogass. Det er et nasjonalt mål at 30 % av husdyrgjødsel skal gå til biogassproduksjon innen 2020. Dette er det en stor utfordring å få til.

Mindre frost i bakken og mer vind vil også være en utfordring for skogen med økt vindfall og skogdød. Høyere vintertemperatur vil også redusere hardigheten og føre til tidligere vekststart om våren, noe som vil gi en økning av vinter og senvinterskade på trærne.

For å øke fangst av CO₂ vil skogplanting være et virkemiddel. Det kan være aktuelt å bruke tilskuddmidler til å stimulere til dette.

5. Retningslinjer:

5.1. SMIL midler/NMSK midler

Kommunen har vedtatt en tiltaksstrategi for bruk av tilskuddsmidler til miljøtiltak i jordbruket og nærings- og miljøtiltak i skogbruket for perioden 2009 – 2012. Denne strategien skal ligge til grunn for fylkesmannens fordeling av midler til kommunene og for kommunens prioritering av disse midlene. (se også kap. 3.3.3 Spesielle miljøtiltak i jordbruket og 3.3.4 Nærings og miljøtiltak i skogbruket)

Strategier for 2009 – 2012

Hovedstrategien er å prioritere tiltak som gir landbruket i forhold til samfunnet.

Viktige prosjekter skal prioriteres. Det settes av en pott på 25% av tildelte midler til mindre prosjekter. Kulturminner skal prioriteres i 2009. Viktige områder som skal prioriteres er:

- Økt tilgjengelighet i kulturlandskapet
- Redusere erosjon og forurensing til vassdrag
- Ta vare på kulturminner i innmark og utmark
- Stimulere til økt verdiskaping i skogbruket

Prioriteringer 2009 – 2012

Tilskudd til planleggings- og tilretteleggingsprosjekter

Større samarbeidsprosjekter i forbindelse med vassdrag og økt tilgjengelighet i kulturlandskapet prioriteres med kr.150.000,- i perioden.

Tilskudd til kulturlandskapstiltak og forurensingstiltak

- Tilskudd til ridestier
- Tilskudd til kulturstier
- Tilskudd til tilrettelegging for kanopadling og fiskeplasser

Landbruksplan for Tønsberg 2010

- Tilskudd til forebygging av erosjon og ras i elvekanten samt tap av næringssalter (fjerning av store trær, steinsetting, vegetasjonssoner m.m)
- Tilskudd til åpning av bekker
- Tilskudd til å bedre vannkvalitet i bekker og elver (eks. fangdammer, vannprøver m.m. i forbindelse vanndirektivet)
- Tilskudd til leplanting for å forebygge vinderosjon
- Tilskudd til å ta vare på gammel kulturmark (beite)
- Tilskudd til bevaring av biologisk mangfold
- Tilskudd til beiting av randsoner
- Tilskudd til bevaring av freda og verneverdige bygninger samt gårdsmiljøer
- Tilskudd til bevaring av kulturminner og kulturmiljøer (gjerding, rydding, beite)
-

Rammen for tilskudd til:

- økt tilgjengelighet i kulturlandskapet settes til kr. 150.000,- i året
- redusere erosjon og forurensing til vassdrag settes til kr. 150.000,- i året
- ta vare på kulturminner i innmark og utmark settes til kr. 150.000,- i året

Tilskudd til skogkultur

- Tilskudd til ungskogpleie for alle treslag (avstandsregulering, ugrasrydding m.v.) og stammekvisting av lauvskog. Arbeidene skal være utført på en skogfaglig og miljømessig tilfredsstillende måte. Stammekvisting skal være utført på riktig årstid i forhold til risiko for skader. For ungskogpleie og stammekvisting gis det tilskudd på inntil 40 % av godkjente kostnader.
- Tilskudd til dekning av underskudd i førstegangstynning av lauvskog kan gis med inntil Kr 300,- pr daa. Det stilles krav om et uttak på minimum 2 m³ pr dekar.
- Tilskudd til kjøp av skogplanter kan gis med inntil 30 %

Rammen for tilskudd til skogkultur settes til kr 100.000,- i året

Det utbetales statstilskudd fortløpende så lenge beholdningen rekker.

Tilskudd til miljøtiltak i skog

- Dekning av merkostnader eller tap ved å gjennomføre skjøtselstiltak for å ivareta og utvikle miljøverdier.
- Delvis dekning av økonomiske tap knyttet til langsiktig bevaring av spesielle miljøverdier, der hensyn til disse krever at skogeieren avstår fra hogst eller legger om skogsdriften.

Rammen for tilskudd settes til kr. 50.000,- i året.

Retningslinjer, vilkår etc.

- Tilskudd innvilges på grunnlag av godkjent kostnadsoverslag for gjennomføring av tiltaket
- Minstekostnad for tiltak som støttes: 15.000,- kr (Unntatt tiltak knyttet til områdetiltak)
- Det settes krav til vedlikehold av tiltaket i 5 år
- Søknadsfrist kulturlandskapstiltak og forurensingstiltak settes til 15. juni og 15. november
- Tilskuddssats SMIL forskriften: inntil 70 %, særskilte tiltak inntil 100%, vurderes av kommunen i det enkelte tilfelle.
- Tilskuddssats skog: inntil 40 %

- Stammekvisting skal rette seg mot lauv
- Ungskogpleie gjelder alle treslag
- Innenfor rammen av tiltaksstrategien behandles innkomne søknader administrativt
- Prioriteringene forutsetter bevilgninger fra Fylkesmannen.

Søknadsbehandling

Tønsberg kommune behandler søknader om tilskudd til skogkultur gjennom skogfondssystemet. Det skrives søknad for utført arbeid med kartfestet informasjon. Dersom det er fakturert arbeid så vedlegges kopi av faktura sammen med kartfestet informasjon for hvor arbeidet er gjort. For tilskudd til miljøtiltak i landbruket nyttes søknadsskjema for spesielle tiltak i landbrukets kulturlandskap. På Tønsberg kommune sin hjemmeside så finnes det link til de aktuelle søknadsskjema.

5.2. Behandling av enkeltsaker etter jordloven og konsesjonsloven

5.2.1. Omdisponering (Jordloven §9):

Det ligger et forbud i *jordlovens §9* mot å bruke dyrka og dyrkbar mark til annet enn jordbruksproduksjon. Formålet er å sikre matproduserende areal. Det kan gis dispensasjon hvor man vurderer tiltaket opp mot godkjente planer etter PBL, drifts og miljømessige ulemper for landbruket, kulturlandskapet, samfunnsgagnet samt om arealet kan føres tilbake til jordbruksproduksjon. (se også kap 3.2.1.1. Omdisponering etter jordloven)

Hovedregelen er at omdisponeringer skal avklares i forbindelse med rullering av kommuneplanen og i reguleringsplaner, og det må legges vekt på alternativ lokalisering som ikke krever omdisponering av dyrka eller dyrkbar jord. Ved bruk av dyrka mark må det fortettes mest mulig, og settes krav om en minimumsutnyttelse. Kjerneområde landbruk skal ha et ekstra vern mot omdisponeringer.

I Tønsberg kommune gjelder følgende retningslinjer for behandling av søknader om omdisponering i LNF området:

- Omdisponering av dyrket mark tillates som hovedregel ikke.
- Driftsbygninger og andre bygninger som er nødvendig for driften tillates normalt ikke oppført på dyrka mark, men søkes lagt på andre arealer. Bygningene legges på en måte som skiller bolig og drift på en god måte, og gis en utforming tilpasset resten av bebyggelsen på gården.
- Omdisponering og oppføring av kårboliger tillates kun på eiendommer hvor eier selv har aktiv drift og hvor man har husdyr som tilsier at det er behov for kårbolig. Det må være en viss størrelse på gården (min. 100 daa). Kårboligen bør tilstrebes å ligge i tunet.
- Ved omdisponering til juletre settes vilkår om høyde begrensning og krav om tilbakeføring til dyrket mark etter avsluttet produksjon.
- For masseuttak og andre midlertidige omdisponeringer kreves det en plan med tidsangivelse for tilbakeføring til landbruk

5.2.2. Fradeling (Jordlovens §12):

Det ligger et forbud i *jordlovens §12* mot å dele en landbrukseiendom. Tillatelse kan gis dersom samfunnsinteresser av stor vekt taler for det, eller delingen er forsvarlig ut fra hensynet til avkastningen eiendommen kan gi. I vurderingen skal det også tas hensyn til kulturlandskapet, godkjente planer etter PBL og drifts eller miljømessige ulemper for landbruket i området. Formålet er å sikre de inntektsmuligheter eiendommen har. (se også kap. 3.2.1.2 Fradeling etter jordloven)

Hovedregelen er at fradelinger skal avklares i forbindelse med rullering av kommuneplanen og i reguleringsplaner. Kjerneområde landbruk skal ha et ekstra vern mot fradelinger.

I Tønsberg kommune gjelder følgende retningslinjer for behandling av søknader om fradeling i LNF området:

- Bygninger som er nødvendige for driften tillates ikke fradelt fra bruk som er i aktiv drift eller kan påregnes å komme i selvstendig drift igjen.
- Fradeling av gårdstun tillates ved salg av jord og skog til nabo bruk. Resterende hustomt skal kun være det som er naturlig for tunet.
- Fradeling av kårbolig tillates ikke med mindre eiendommen er leid ut og har et minimalt produksjonsareal (maks. 100 daa)
- Ved fradeling til samfunnsinteresser som skoler m.m. må alternativ plassering vurderes. Fradeling av dyrka mark skal unngås.

5.2.3. Driveplikt (jordlovens §8):

Formålet med driveplikt for landbrukseiendommer er i første rekke å sikre at produksjonsarealene holdes i hevd. *Jordloven §8* gir varig driveplikt for landbrukseiendommer. Det vil si at du enten må drive selv eller leie bort jorda til en annen landbrukseiendom med 10 års kontrakt. (se også kap. 3.2.1.3)

Hovedregelen er at man må drive jorda si selv, eller leie ut med 10 års kontrakt til en annen landbrukseiendom. Avtalen kan ikke sies opp av utleier i avtaleperioden og må gi en driftsmessig god løsning. Avtalen skal godkjennes av kommunen.

I Tønsberg kommune gjelder følgende retningslinjer for behandling av søknader om helt eller delvis fritak fra kravene i jordlovens §8:

- Ved vekstskiftekrevene produksjoner, generasjonsskifte m.m., kan det ved søknad godkjennes kortere leieavtaler enn 10 år. Søknaden må begrunnes
- Varig fritak fra driveplikt skal ikke gis

5.2.4. Boplikt (Konsesjonslovens §5 andre ledd og §9 punkt 2) :

Formålet med boplikt for landbrukseiendommer er i første rekke å opprettholde bosetningen i området. For tiden er det 5 års boplikt. Når det gjelder boplikt blir det ikke mulig å søke fritak når man arver en gård, men man må i stede søke konsesjon på eiendommen. Det er kun boplikt på bebygd eiendom med mer enn 25 daa dyrket mark eller 500 daa produktiv skog. (se også kap. 3.2.3.1. Boplikt)

Hovedregelen er at man må bosette seg på eiendommen innen et år og bo der i 5 år.

I Tønsberg kommune gjelder følgende retningslinjer for behandling av søknader om konsesjon hvor man ønsker helt eller delvis fritak fra boplikt:

- Konsesjon med varig fritak for boplikt kan tillates dersom søker bor på eiendom i rimelig nærhet.
- Konsesjon med varig fritak for boplikt kan tillates dersom det er dårlige hus på eiendommen.
- Konsesjon med tidsavgrenset fritak fra boplikt kan gis i inntil 5 år.

5.2.5. Bruk av gamle låver (Jordlovens §9 og Plan og bygningslovens § 20-1):

I Tønsberg kommune er halvparten av driftsbygningene fra før 1950, og er dermed lite egnet til dagens produksjon. Mange står tomme, mens andre igjen brukes til andre formål.

Hovedregelen er at hvis en bygning skal brukes til annet formål enn forutsatt i den tillatelse som er gitt, eller til annet formål enn bygningen eller vedkommende del av den har tjent, er dette søknadspliktig etter plan og bygningsloven §20-1 og etter jordlovens §9.

I Tønsberg kommune gjelder følgende retningslinjer for behandling av søknader om bruksendring:

- Bruksendring kan tillates til formål innunder landbrukpluss og tilleggsnæringer i landbruket. Ved formål utenom dette må det søkes dispensasjon fra kommuneplanens arealdel eller utarbeides reguleringsplan
- Bruksendring til boligformål tillates ikke
- Det må innhentes uttalelse fra vei myndighet hvis tiltaket fører til økt trafikk

5.3. Kjerneområder landbruk – (se vedlegg V)

Landbruks- og matdepartementet har utarbeidet en veileder for utarbeidelse av kjerneområder landbruk . Definisjonen på kjerneområder er følgende: ”Med ”kjerneområde landbruk” menes de arealene i kommunen som er viktige for to av landbrukets sentrale samfunnsoppgaver: Matproduksjon og opprettholdelse av jordbrukets kulturlandskap”. Hensikten med å peke ut kjerneområder, er å definere og kartfest områder som skal forbli landbruksområder i et 40 års perspektiv.

Arealene som er pekt ut i Tønsberg kommune sitt kart over kjerneområder er spesielt verdifulle både i forhold til matproduksjon (jordsmonnet, klima, hellningsgrad, arealets størrelse og arrondering) og verdifulle kulturlandskap (verdifullt biologisk mangfold, verdifulle landskap, verdifulle kulturmiljøer og kulturminner). Friluftsområder og naturvernområder er ikke tatt med.

Ved utarbeidelse av kartet er det brukt NIJOS sitt AR 50 kart (temalag jordbruk), NIJOS sitt kart over dyrkbar skog, lokalkunnskap om produksjon, grønn plakat, nasjonalt viktige områder, kart over automatiske fredete kulturminner.

Utgangskriteriene kjerneområde:

- ❖ Dyrket mark større enn 20 daa
- ❖ Dyrkbar mark større enn 20 daa
- ❖ Områder med meget store landskaps- , natur- og rekreasjonsverdier større enn 20 daa
- ❖ Kulturminner og kulturmiljøer f.eks . bevaringsverdige gårdstun

Ut i fra dette ble de områdene en mente var mest verdifulle i et langtidsperspektiv plukket ut.

Kjerneområder landbruk vil være en viktig brikke ved rullering av kommuneplanen, ved behandling av reguleringsplaner, søknader om dispensasjon etter PBL, samt ved enkeltsaker etter jord- eller konsesjonsloven. Kartet vil også kunne være et godt utgangspunkt i utarbeidelsen av hensynssoner som den nye PBL legger opp til.

6. Mål, strategi og tiltak 2010 - 2014

6.1. Hovedmål for Tønsberg

Verne om og sikre dyrka mark for fremtidige generasjoner

I en verden med økende matmangel, er vi nødt til å slutte med å bygge ned matjorda vår. Den er en knapphetsressurs som vi har plikt til å overføre til fremtidige generasjoner i den stand den er i dag eller bedre. Norges befolkning er stigende og verdens befolkning har nådd den utrolige mengde av nesten 7 milliarder mennesker. Jordas befolkning har fordoblet seg de siste 50 år fra 2,6 milliarder til over 6 milliarder og forventes å kulminere på rundt 10 milliarder under forutsetning av at hver kvinne ikke får mer enn 2 barn. Hvordan skal landbruket klare å produsere nok mat til en befolkning på 10 milliarder mennesker? Det er beregnet at jordbruket må fordobles de neste 50 år for å kunne holde tritt med befolkningsøkningen.

6.2 Strategi

Strategier i forhold til å nå hovedmålet er:

- Fortetting
- Klare grenser mellom landbruksarealene og bebyggelse
- Informasjon

6.3 Mål og tiltak jordvern:

Mål jordvern:

- Opprettholde de store sammenhengende landbruksarealene med spesielt fokus på Søndre Slagen
- Legge forholdene til rette for kontinuitet i drift av landbruksjord
- Opprettholde allsidig matproduksjon
- Økt fortetting i allerede sentrumsnære områder
- 0 – visjon omdisponering av matjord

Tiltak:

6.3.1. Hvordan har arealene endret seg over tid.

Bakgrunn:

De siste 10 årene har det i Tønsberg blitt bygd ned store områder. I følge statistikk fra Fylkesmannen har hele 5,5 % av Tønsberg sine dyrka arealer blitt bygd ned de siste 18 . Bare i perioden 2003 til 2007 ble 467 daa dyrket mark og 122 daa dyrkbar skog bygd ned.

Formål:

Det er et nasjonalt ønske å stoppe nedbyggingen av landbruksarealene. En billedlig illustrasjon av nedbyggingen i et 10, 20 og 50 års perspektiv vil kunne gi en god illustrasjon over hvilken retning Tønsberg går mot. Dette vil kunne gi en bedre forståelse av konsekvensene av en manglende jordvernpolitikk. Kartet vil også kunne illustrere godt i forhold til forpliktelsene og målet om halvering av omdisponering av dyrket mark innen 2010

Aktiviteter:

- Lage et temakart hvor man kan se hvordan bebyggelsen har endret over tid
- Illustrer forholdet til forpliktelsene om en halvering av omdisponeringen av dyrket mark innen 2010

Budsjett:

15.000,- for innlegging i kart

Ansvar:

Kommuneutvikling landbruk og geodata

Gjennomføring:

Innen 2012

6.3.2. Fortetting

Bakgrunn:

Tønsberg er en av de kommunene i landet som har størst tilflytting. Ny E18 og ny jernbane gjør at avstanden til Oslo blir mindre og det blir mer attraktivt å flytte hit. I 2009 var nettotilveksten 453 innbyggere og forventet antall innbyggere i 2030 er 52.000. Skal vi få til dette uten å bygge ned all matjorda vår er vi nødt til å tenke fortetting i bykjernen. Både i forhold til livsviktig matproduksjon og klimahensyn er dette en viktig strategi. Arealøkonomisering med bygging i høyden samt redusering av fritidsbebyggelse er oppskriften.

Utbyggingen av Kaldnesområdet er et godt eksempel på fortetting og ombruk av arealer. Denne utbyggingen har vært med på å forskyve by sentrumet nedover mot kanalen

Formål:

Hindre videre nedbygging av landbruksarealene ved å flytte utbyggingen inn mot bykjernen. En oversikt over fortettningspotensialet vil gjøre det enklere å utnytte de byggeområdene som er i dag. En bevisst satsning på å bygge mer i høyden vil også være arealbesparende.

Aktiviteter:

- Definere bykjernen
- Kartlegge potensialet for fortetting
- Utforme byrommet med hensyn til gode oppvekstvilkår
- Senke kravet til uteoppholdsareal i bysenteret

Budsjett

Innenfor drift

Ansvar

Kommunen byggesak og arealplan

Gjennomføring

2012 til 2014 i forbindelse med kommuneplanrulleringen

6.3.3. Restriksjoner på salg av matjord
--

Bakgrunn:

I forbindelse med de store utbyggingsprosjektene i kommunen som E18 og Jernbaneutbyggingen har det vært mye diskusjon om bruken av matjorda. God matjord og dyrkbar skogsjord har blitt bruk som fyllmasse eller i vei skråninger, noe som er dårlig utnyttelse når en tenker at det tar 1000 år å bygge opp et matjordlag på ca. 10 cm.

I Re kommune har de innført bestemmelser som gjør at grunneier kan bruke den matjorda han trenger på egen eiendom, men at det ikke lenger mulig å selge til entreprenør. Bønder i området får i stede mulighet til å kjøpe jorda. Dette er en løsning som hadde vært riktig også for Tønsberg landbruket. I Lier kommune har de også lignende bestemmelser i reguleringsplaner.

Formål:

Når et jordbruksareal blir omdisponert til andre formål, er det viktig at jorda går tilbake til jordbruket og ikke blir benyttet som fyllmasse m.m.

Aktiviteter:

- Fremme saken politisk
- Legges inn i utfyllende bestemmelser til kommuneplanen

Budsjett

Innenfor drift

Ansvar

Kommunen landbruk og arealplan

Gjennomføring

2012 til 2014 i forbindelse med kommuneplanrulleringen

6.4. Mål og tiltak bynært landbruk:

Mål bynært landbruk:

- Opprettholde allsidig matproduksjon
- Bidra til å bedre sameksistens mellom landbruksproduksjon og boligbebyggelse
- Stimulere til økt kommunikasjon mellom pressgrupper og landbruket
- Legge til rette for kanalisering av ferdsel for allmennheten
- Kommunen skal være positiv til etterbruk av driftsbygninger i landbruket til andre formål

Tiltak :

6.4.1. Hensynsoner landbruk, friluftsliv, landskap, naturmiljø, kulturmiljø m.m.

Bakgrunn:

Ny plan og bygningslov åpner for hensynsoner. Hensynssoner kan gå over flere formål i kommuneplanens arealdel, og angis hensyn og restriksjoner for arealbruken. Det skal angis interesseområde, for eksempel landbruk. Sone for landbruk, friluftsliv m.m. vil for en stor del ligge i LNF - området. Kjerneområder landbruk vil være et utgangspunkt for utarbeidelse av hensynssoner .

I en bynær kommune som Tønsberg vil det alltid være mange saker som skal behandles både etter Plan og bygningsloven og etter jordloven. Hensynsoner vil være med på å forenkle søknads- og saksbehandlingsrutinene, samordne praktiseringen av de ulike lovene og gi forutsigbarhet.

Formål:

Synliggjøre hvilke områder i kommunen hvor man må ta hensyn til landbruk, friluftsliv, landskap m.m uavhengig av hvilken arealbruk det planlegges for. Hensynsonen vil også være et grunnlag for å vurdere nye planinnspill eller gi veiledning ved behandling av dispensasjonssøknader.

Aktiviteter:

- Kartlegge forskjellige soner som jordvernsoner, jordbrukssoner, skogbrukssoner, soner med særlig hensyn til kulturlandskap m.m.
- Angi retningslinjer for områdene
- Kartet legges inn i kommuneplanens arealdel

Budsjett

Innenfor drift

Ansvar

Kommunen arealplan og landbruk

Gjennomføring

2012 - 2014 i forbindelse med rulleringen av kommuneplanen

6.4.2. Definere hva buffersone mellom landbruksareal og bebyggelse skal inneholde

Bakgrunn:

Ved å bygge boliger nær landbruksarealer oppstår det fort konflikter. I forhold til skog er det ofte snakk om trær som skygger for sola, boligeierne som tar seg til rette med hogst, bygging av bålplasser, lavvoer, tømming av avfall m.m. Mens i forhold til jordbruksproduksjon er det gjerne støv, støy, lukt og avdrift av plantevernmidler fra jordbruksproduksjonen, samt tråkk i åker, kjøring i åker, tømming av avfall m.m. fra boligeiendommene.

I dag blir det anbefalt 10 m buffersone i forbindelse med reguleringsplan, men ofte blir disse redusert til 4 m, og kravet til beplanting og vedlikehold er diffuse.

Formål:

Definere og pålegge buffersoner i overgangen mellom landbruksproduksjon og boligbebyggelse.

Aktiviteter:

- Opprette en arbeidsgruppe som kommer med forslag til krav til buffersoner
- Fremme saken politisk
- Legges inn i utfyllende bestemmelser til kommuneplanen

Budsjett

Innenfor drift

Ansvar

Grunneierlaget, bondelag, skogeierlag og kommunen landbruk/arealplan

Gjennomføring

2012 – 2014 i forbindelse med kommuneplanrulleringen

6.4.3. Kanalisere allmennhetens bruk av landbruksarealene.

Bakgrunn:

Innbyggertallet i Tønsberg er forventet å øke til 50.000 i 2030. Det er med andre ord mange mennesker som vil ha behov for å bruke landbrukets utmarksarealer som rekreasjonsområdet også i fremtiden. En forventet økning på 20% gjør at det er viktig å fortsatt legge til rette for ridestier, turstier m.m. i tillegg til å informere om allemannsretten og dens muligheter og begrensninger.

Formål:

Kanalisere og legge til rette for allmennhetens ferdsel, for å minimere konfliktene mellom jord/skogbruksproduksjon og friluftsliv/rekreasjon. Informere om allemannsretten.

Aktiviteter:

- Utvidelse av stinettet
- Informere om allemannsretten

Budsjett

SMIL midler

Ansvar

Grunneierlaget og kommunen

Gjennomføring

2014

6.4.4. By/Tettstedsnært skogbruk

Bakgrunn

I Tønsberg kommune er det flere boligområder som er omkranset av skog. Disse skogarealene varierer i størrelse og form fra små skogklynger og 100 meters skoger til større bynære skogområder med ordinær utøvelse av skogbruk som næring.

Formål

For å få en mer rekreasjonsvennlig skog så kreves det ofte større tilrettelegging i de forskjellige skjøtselsfaser og ved slutthogst. Dette innebærer også økte kostnader. For å få mer tilrettelagt skogbehandling i de by og tettstedsnære skogområder ses det for seg at kommunen gir et ekstra tilskudd for å ivareta dette. I den sammenheng er det behov for kartlegging av aktuelle områder i forkant.

Aktiviteter

- Kartlegging av aktuelle områder for by/tettstedsnært skogbruk
- Utarbeide kriterier for tilskudd
- Fremme politisk sak

Budsjett

30 000,-

Ansvar

Kommuneutvikling

Gjennomføring

2012

6.5. Mål og tiltak forurensing:

Mål forurensing:

- 15 % av matproduksjonen og matforbruket i 2020 skal være økologisk
- Bidra til at jordbruksproduksjonen fører til minst mulig forurensing og tap av næringsstoffer

Tiltak:

6.5.1. Sikre utsatte områder langs bekker og elver for ras

Bakgrunn:

Nesten hele Tønsberg området består av marin leire som havavsetninger fra slutten av siste istid. Dette gjør at det er mye ras langs kantene i både Vellebekken og Aulivassdraget, noe som påvirker vannkvaliteten både i vannstrengen og ut i havet.

Formål:

Hindre tap av dyrket mark samt redusere graving i svinger i elva

Aktiviteter:

Steinsetting

Budsjett

SMIL midler

Ansvar

Grunneiere, foreninger

Gjennomføring

2012

6.5.2. Redusert nitrogengjødsling og tap av næringsstoffer til vassdrag

Bakgrunn:

Når det gjelder forurensing og avrenning til vassdrag har det hvert år blitt gitt regionale miljøvirkemidler til bl.a. å ikke pløye om høsten og grasdekte vannveier. I 2007 ble det utbetalt så mye som 692.494 kr til avrenningstiltak. Men på grunn av en dreining mot mer høstkorn har arealet som ikke blir pløyd om høsten gått ned fra 13339 daa (2001) til 9944 daa 2007. Klimaet har endret seg til villere og våtere, og i den forbindelse burde en vurdere forbud mot høstpløying i områder som er i kategori 3 og 4 i Nijos sitt erosjonsfarekart.

Tilførsel av mer kunstgjødsel enn det plantene kan ta opp, og spredning av husdyrgjødsel utenom vekstsesongen øker tapene av næringssalter og risikoen for forurensing. Det er en utfordring å redusere N- gjødsling og få utvidet gjødsellager kapasiteten slik at man ikke trenger å spre husdyrgjødsel utenom vekstsesongen.

Formål:

Redusere avrenning til vassdrag ved reduksjon av høstpløying samt redusert nitrogengjødsling.

Aktiviteter:

- Kartlegge de mest utsatte områdene
- Definere soner langs vassdragene i kommuneplanen hvor det ikke er lov å pløye om høsten.
- Vurdere forbud mot høstpløying i kategori 3 og 4
- Oppfordre til fast grasdekke på de mest utsatte plassene
- Informere om delt gjødsling

Budsjett

Områdetiltaksmidler, regionale miljøvirkemidler, SMIL midler

Ansvar

Grunneierlag, produsent og kommunen

Gjennomføring

2012

6.5.3. 15 % andel økologisk mat/kortreist mat i kommunale virksomheter

Bakgrunn:

Det er et nasjonalt mål å øke produksjonen og forbruket av økologisk mat innen 2020. I den forbindelse har Vestfold blitt et foregangsfylke for økologisk grønnsaksproduksjon. I tillegg har regjeringen gitt midler til 52 foregangskommuner som har etablert prosjekter for å øke både produksjonen og forbruket av økologisk mat i kommunen.

Formål:

Økt bruk av økologisk/kortreist mat i kommunens kantiner, skoler og sykehjem, for å få ned de indirekte utslippene som knytter seg til produksjon eller levering av varer og tjenester som vi kjøper og forbruker.

Aktiviteter:

- Etablere samarbeids/arbeidsgruppe
- Kartlegge behovet for innkjøp av økologisk mat til kantiner, skoler og sykehjem
- Kartlegge muligheter for innkjøp av økologisk/kortreist mat
- Se på kostnadene

Budsjett

Innenfor drift

Ansvar

Kommunen

Gjennomføring

2014

6.6. Mål og tiltak kulturlandskap:

Mål kulturlandskap:

- Holde skogkulturaktiviteten oppe
- Særlig verdifulle biotoper og kulturmiljøer skal ivaretas og skjøttes.
- Sikre et åpent og variert jordbruks- og kulturlandskapet
- Sikre et bredt utvalg av landskapstyper
- Ta vare på kulturlandskapet og det biologisk mangfold
- Holde dyrka marka i hevd..

Tiltak:

6.6.1. Miljø områder i skog (MiS) – revisjon.

Bakgrunn:

I 2002 ble det registrert MiS i Tønsberg kommune. For disse viktige miljøområder i skog så ble det satt en virketid på 10 år. Viken skogeierforening har eierskapet til disse registreringene

Formål:

Flere av disse områdene har restriksjoner for avvirkning og ligger i bynære områder. Sikkerhetsmessige sider ved vindfall og gjenvokste nærskogarealer har oppstått.

Det er behov for en revisjon hvor det tas hensyn til de by/tettstedsnære skoger med tanke på sikkerhet for å unngå skader på personer.

Aktiviteter:

Være pådriver for en god revisjonsprosess av MiS

Budsjett

Innenfor drift

Ansvar

Viken skog og Kommuneutvikling

Gjennomføring

2012

6.7. Mål og tiltak klima:

Mål klima:

- Redusere vinderosjon
- Bidra til å redusere skadene ved klimaendringer.
- Bidra til økt bruk av bioenergi
- Motivere til kortreist mat, jobb, rekreasjon.

Tiltak:

6.7.1. Leplanting og fangvekster

Bakgrunn:

Område fra Bliksekilen og sørover er sterkt preget av sanderosjon. I dette området er det aktuelt med leplanting samt fangvekster for å binde sanden. Regjeringen har også mål om 10 % fangvekster i korn for å hindre tap av næringsstoffer.

Formål:

Hindre sanderosjon og tap av næringsstoffer.

Aktiviteter:

- Motivere aktuelle produsenter
- områdetiltak

Budsjett

SMIL midler

Ansvar

Grunneiere, foreninger

Gjennomføring

2012

6.7.2. Fyre med bioenergi, halm, skogsavfall

Bakgrunn:

Økt vekst i skogen og god tilgang på flis gjør at det burde vært mye mer satsing på bioenergi enn det er i dag. Dette er en vinn – vinn situasjon både for landbruket og klima, men billige strømpriser er med på å hindre den store veksten i denne næringen. Det er vedtatt at det skal anlegges en varmesentral på Kilen hvor det bare skal brukes flis.

Formål:

Redusere klimautslipp ved økt bruk av bioenergi

Aktiviteter:

- Opprette en prosjektgruppe
- Veilede næringsutøvere i landbruket i å konvertere fra fyringsolje/elkjel til fornybare oppvarmingskilder
- Legge til rette for etablering av lokale varmeleverandørfirma med grunnlag i landbruksnæringen
- Nye næringstiltak må være knyttet opp mot vannbåren varme (utfyllende bestemmelser)

Budsjett

Innenfor drift

Ansvar

Kommuneutvikling, bondelag , skogeierlag

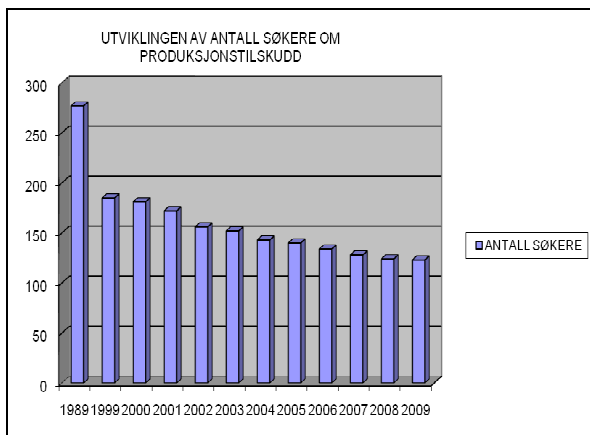
Gjennomføring

2014

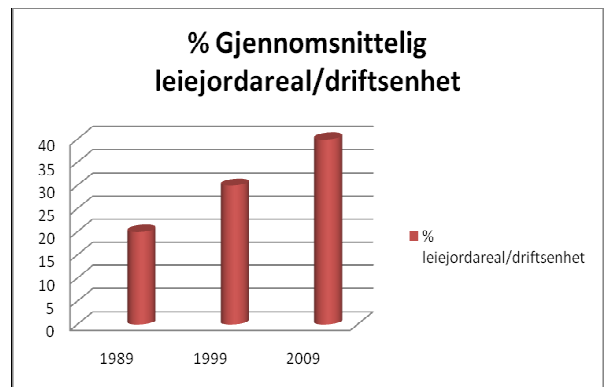
Vedlegg I: Status for jordbruket i Tønsberg

I 2009 var det 123 gårdbrukere/firma som søkte om produksjonstilskudd i Tønsberg. Dette er en nedgang på rundt 30 % siden 1999. I samme periode har gjennomsnittsstørrelsen på driftsenhetene økt fra 205 til 293 daa. Det har ikke vært tilsvarende reduksjon i antall eiendommer, men leiejord arealet har økt med 15 % i samme periode fra 11.632 daa til 13682 daa. Gjennomsnittlig har hver bruker nå **ca. 40 % leiejord**, men i praksis er det noen få som driver veldig stort.

Nabokommunene våre leier ca. 6800 daa i Tønsberg, mens Tønsberg sine gårdbrukere leier bare ca. 1300 daa i nabokommunene. Det er særlig grønnsaksbønder på Nøtterøy med stort behov for vekstskifte, som leier areal i Tønsberg. Dette tallet har økt de siste årene.

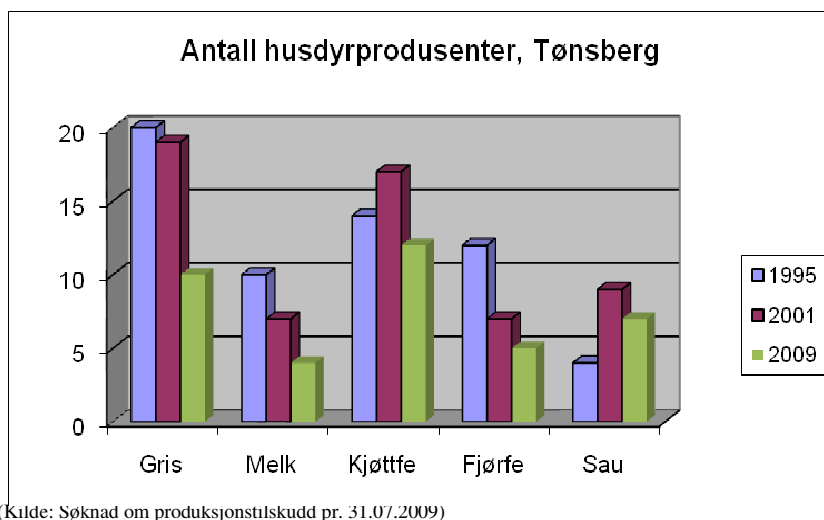

(Kilde: Søknad om produksjonstilskudd pr. 31.07.2009)

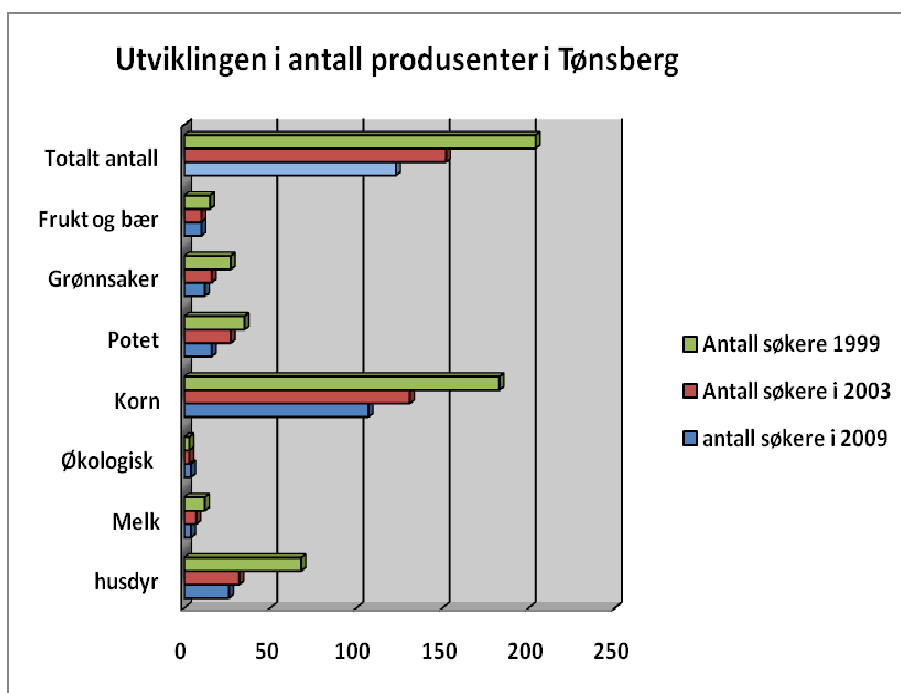

Tendensen er at det er flest som slutter med melk og gris. Selv om antall produsenter nesten er halvert på gris, er dyretallet bare gått ned med 1/3. Når det gjelder melk derimot har antall melkekuer blitt redusert tilsvarende som antall produsenter med nesten 40 % og ligger nå på 103. Dette er naturlig p.g.a. melkekvoter. Antall kjøttfe ligger stabilt på i overkant av 700 stk, tiltross for at antall produsenter har gått noe ned.

Produsenter av fjørfe har gått tilbake, men antall slaktede kyllinger og antall verpehøner har økt med 30%. Antall slaktede kalkuner har blitt mer enn 4 doblet. Nedgangen i antall eggprodusenter har nok sammenheng med endrede krav og forbud mot tradisjonelle burhøns fra 31.12.2012. Dette har gjort at noen har sluttet, mens de som blir igjen har økt produksjonen. Økningen i antall slaktede kyllinger avspeiler den økte etterspørselen etter hvitt kjøtt i samfunnet. På landsbasis har produksjonen doblet seg siden 1999.

Når vi ser på antall produsenter i kommunen ser vi at 21 % av de som søker produksjonstilskudd har husdyr, mens hele 87 % driver med kornproduksjon. Dette er en nedgang fra 2001 hvor 30 % av de som søkte produksjonstilskudd hadde husdyr og 90 % drev med korn. Som en ser av tabellen har nedgangen i produsenter fordelt seg jevnt på alle produksjoner uten om økologisk hvor det har vært en liten økning.

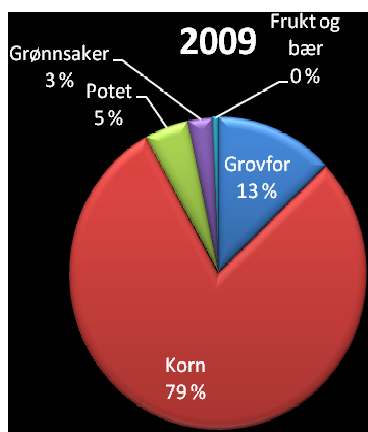
(Kilde: Søknad om produksjonstilskudd pr. 31.07.2009)

Gjennomsnittsalderen for gårdbrukere i Tønsberg er på 51 år, dette er noe høyere enn gjennomsnittet for landet som er på 48 år. Dette er en stigning fra 2001 da gjennomsnittsalderen i Tønsberg var på 48 år. 56 % av gårdbrukerne er i aldersgruppen over 50 år. Dette er en økning i forhold til i 2001 da 40 % av gårdbrukerne var over 50 år. Årsaken til dette er nok at mange kvier seg for å overta på grunn av dårlig økonomi i landbruket.

Jordbruksarealene i Tønsberg er preget av store sammenhengende arealer. Av kommunens 106.000 daa er det ca. 42.000 daa som er jordbruksareal. På nesten 80 % av arealene blir det dyrket korn, frø m.m. Bortimot 70 % av dette er matkorn (hvete og rug), dette er en økning på 20 % siden 2001. I 2009 ble det høstet 11.383 tonn matkorn på 24.854 daa. Gjennomsnittsavlingene i Tønsberg for korn ligger på 458 kg/daa. Det kan nevnes at gjennomsnittet for Vestfold ligger på 425 kg/daa.

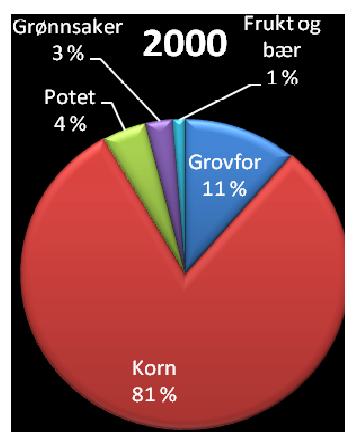
Jorda i Tønsberg er mer fruktbar enn andre steder i Norge. 60 % av kornproduksjonen i Norge foregår i Østfold, Hedmark og Akershus, mens Vestfold har 10 %. Undersøkelser som Fylkesmannen i Vestfold har gjort viser at i perioden 2001 til 2006 lå avlingsnivået på korn i snitt 3 % høyere i Vestfold enn i kornfylkene Østfold, Hedmark og Akershus.

Arealbruk 2009 Tønsberg landbruket

(Kilde: Søknad om produksjonstilskudd pr. 31.07.2009)

Arealbruk 2000 Tønsberg landbruket

(Kilde: Søknad om produksjonstilskudd pr. 31.07.2000)

Utviklingen innen lønnsomheten i kornproduksjonen har stor betydning for Tønsberg landbruket. Prisene på norsk mathvete har ligget på rundt 2000 kr/tonn siden 2008, og har hatt en økende tendens i 2009 til opp mot 2500 kr/tonn i des. 2009. I første halvår av 2008 så vi et stort hopp i hvetepreisene på kornmarkedene ute. Den nordamerikanske hveten ble omsatt til en pris dobbelt så høy som den norske. Men nå er situasjonen en annen med store kornlagre og en synkende pris.

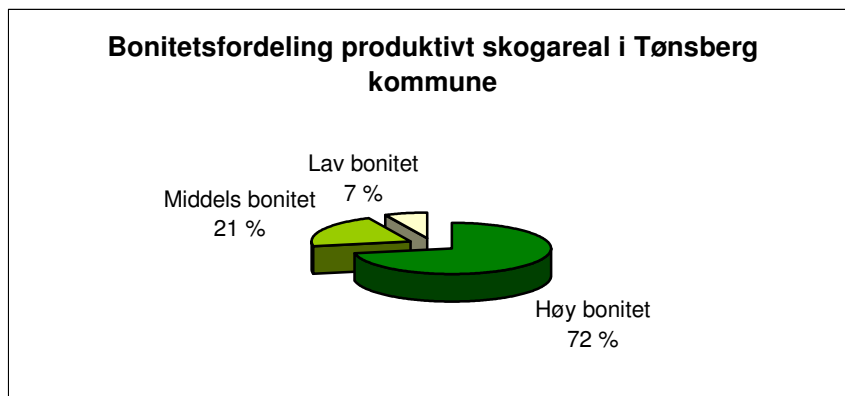
Som vi ser av utviklingsstatistikken har grovforarealet gått litt opp på bekostning av kornarealet. Dette skyldes nok til en viss grad økning i hold av hest. Potet og grønnsaksarealet er ganske stabilt med en vridning mot mer poteter. Veksthusarealet i kommunen har gått tilbake med 75 % siden 2001 og er nå på ca. 11.550 m². Dette skyldes nok i stor grad at det er vanskelig å konkurrere med importvarer.

Når det gjelder *økologisk produksjon* i Tønsberg er den nå på 1,8 % av arealet, mens den i 2003 var på 1,3 %.

Vedlegg II: Status for skogbruket i Tønsberg

Det ble foretatt skogregistrering av Tønsberg kommune i 2001. I tilknytning til skogtaksten ble det foretatt en Miljøverdi i Skog (MiS) registrering.

Det totale skogarealet i kommunen er på 30 600 daa. Av dette er 26 600 daa produktiv skog. Av det produktive skogarealet er 72 % i høy bonitet (produksjonsevne), 21 % i middels bonitet og 7 % i lav bonitet.

(Skogregistrering 2001)

Skogtaksten viser en sammensetning av treslag med 51 % gran, 14 % furu og 35 % lauvtre i stående kubikkmasse. Av lauvtrærne er det hovedsakelig bjørk, osp, eik, ask, bøk og svartor som det finnes tømmer av. Siden forrige skogtakst i 1991 har det blitt mindre granskog til fordel for lauvskog i Tønsberg kommune. Dette kan ha sammenheng med at den eldre granskogen er avvirket og at lauvskogen ved naturlig foryngelse har etablert seg på arealet.

Gjennomsnittets størrelsen på skogeiendommer i Tønsberg er noe i overkant av 100 daa. Det er 240 skogeiendommer i Tønsberg kommune.

Vedlegg III: Kommuneplanmål 2008 – 2020 på landbruksområdet:

2.3.4 Miljø og trygghet:

2.3.4.6 Miljøvennlig energi

3.3 Idrett og friluftsliv

3.3.7 Opprettholde og forbedre tilgangen til merkede stier og løyper i samarbeid med grunneierlag og andre lag og foreninger.

3.3.10 Legge tilrette for økt bruk av landbruksarealene til helårs rekreasjon og friluftsliv, samtidig som det drives næring

3.4.9 Utvikle Oseberghaugen som kulturminne.

3.4.10 Sikre kulturlandskapet rundt Slottsfjellet i forbindelse med nye utbyggingsprosjekter

4.1 Generell tilrettelegging (Næringsutvikling)

4.1.3 Kommunale forskrifter, bestemmelser og saksbehandling – både administrativt og politisk – skal være slik at næringsetablerere blir møtt på en kompetent og forutsigbar måte

4.1.15 Kommunen skal være behjelpelig ved alle nyetableringer i næringslivet

4.2 Tilbud på næringsarealer

4.2.1 Kommunens tilrettelegging av arealer for næringsvirksomhet skal være preget av langsiktighet, og hensynet til landbruk, friluftsliv og bomiljø skal ivaretas

4.2.8 Næringsarealer utenfor bykjernen utvikles og tilrettelegges under forutsetning av at hensynet til bomiljø, landbruk og friluftsinteresser blir ivaretatt.

4.6 Landbruksnæring

4.6.1 Bidra til et skogbruk som gir et variert skogsbilde med biologisk mangfold og høy opplevelsesverdi.

4.6.2 Kommunen skal arbeide for å opprettholde og videreutvikle en robust og levedyktig landbruksnæring.

4.6.3 Legge tilrette for utvikling av tilleggsnæringer samt nisje/kvalitetsproduksjon.

4.6.4 Kommunen vil verne om jordbruket i Tønsberg og er positiv til alternative driftsformer

4.6.5 Kommunen skal være positiv til etterbruk av driftsbygninger i landbruket til andre formål

4.6.6 Kommunen skal arbeide for en levedyktig næringsmiddelindustri.

4.6.7 Kommunen skal arbeide for god dyrehelse i et etisk perspektiv skal prege husdyrholdet

6.1 Arealbruk og langsiktig utbyggingsmønster

6.1.1 Utbyggingen skal skje ut fra en langsiktig strategi, som innebærer samling og konsentrasjon av utbyggingsmønsteret. Eksisterende infrastruktur skal utnyttes, spredt bebyggelse i landbruks-, natur- og friluftsområdene skal som hovedregel ikke tillates.

6.1.2 De store sammenhengende landbruks- og naturområder vernes ved at utbyggingen konsentreres i tilknytning til eksisterende utbyggingsområder nær byen, i de lokale sentra og som utfyllende bebyggelse/fortetting innen disse og i byområdet.

6.1.3 Fortetting i etablerte bomiljøer må skje på en slik måte at bokvalitetene bevares. Utbygging skal skje som en tilpasning til byggestil, utnyttingsgrad og må ikke gå på bekostning av verdifulle bygningsmiljøer, grønne lunger og lekeområder for barn og unge. Boligområdene må sikres mot støy- og luftforurensning.

6.1.4 Kommunen må sikre arealer til egne formål.

6.1.5 Bevare gjenværende grønne lunger i sentrale områder.

6.1.6 Ta vare på dyrket mark som en ikke fornybar ressurs. Kommunen skal arbeide for å halvere den årlige omdisponeringen av jordbruksareal innen 2010

6.2 Boligbygging og boligområder

6.2.1 Utbyggingstakten utenfor byområdet reduseres samtidig som utbyggingstakten innenfor byområdet økes.

6.2.2 Kommunen ønsker en differensiert boligbygging, slik at fortetningspotensialet innenfor eksisterende byggeområder utnyttes samtidig som det er ønskelig med byggeområder med villabebyggelse, under forutsetning at infrastrukturen er tilrettelagt.

6.2.3 Hovedprinsippet skal være at ingen forespørsler om nye boligfelt i LNF områder imøtekommes utenom ved revisjon av kommuneplan.

6.2.4 Utbyggingstakten må tilpasses sosial og teknisk infrastruktur.

6.2.5 Hindre videre utbygging av grønne områder i Slagen.

6.2.6 En kontrollert utbygging av boligområder må sees i sammenheng med kommunens infrastruktur

6.3 Næringsarealer

6.3.1 Tønsberg kommune sees i en større regional sammenheng ut fra kommunens begrensede utbyggingsressurser. Kommunen skal delta i samarbeid om de regionale næringsområder.

6.3.2 For lokalisering av næringsvirksomhet legges intensjonene for A, B og C- lokalitetene til grunn. Det innebærer at kundebasert detaljhandel og service lokaliseres til bysenteret og lokalsentra (A). Transportrettet og arealkrevende virksomhet lokaliseres til næringsområder med nær tilknytning til E-18 (C). Det satses på arbeidsplassintensiv virksomhet som er mindre arealkrevende.

6.3.3 Kommunen skal legge til rette for en aktiv kommunal tomtepolitikk, med hensyn til erverv, utarbeidelse av reguleringsplaner og byggemodning av planlagte næringsarealer.

6.3.4 Kommunen skal legge til rette arealer for kombinasjonen næring, kontor og bolig.

6.3.5 Det innpasses mindre arealer for næringsvirksomhet i tilknytning til områder for boligbebyggelse; virksomhet som ikke medfører uheldig miljømessige konsekvenser i form av stor trafikkbelastning, støy og forurensning forøvrig.

6.3.6 I utformingen av kommunens næringspolitikk ta hensyn til bevaring av eksisterende arbeidsplasser.

6.4 Kystsonen

6.4.1 Rikspolitiske retningslinjer (RPR) for Oslofjorden skal legges til grunn for arealdisponeringen. Strandsonen skal forvaltes slik at friluftsinnteressene, naturverdiene, landskapet og kulturminnene ivaretas. Dette vil kommunen gjøre med full respekt for og hensyntagen til den private eiendomsretten.

6.4.2 Allmennhetens tilgjengelighet til strandsonen fra land- og sjøsiden skal opprettholdes og bedres gjennom frivillige ordninger og avtaler, samt ved bruk av forkjøpsrett.

7.1 Lokal agenda

7.1.1 Hensynet til en bærekraftig utvikling, til helse og miljø skal prege alle kommunale vedtak.

7.1.2 Kommunen skal arbeide for en samfunnsutvikling som sikrer livskvalitet og livsgrunnlag både i dag og for kommende generasjoner.

7.1.3 Aktivitetene i lokalsamfunn skal skje innenfor naturens bæreevne både lokalt og globalt .

7.1.4 Det skal arbeides for å redusere ressursforbruket og miljøbelastningen

7.1.5 Kommunens virksomheter skal utarbeide egne konkrete og etterprøvbare miljømål for egen organisasjon, og videre miljøarbeid.

7.1.6 Det skal tilrettelegges og motiveres for å redusere det totale ressursforbruket og miljøbelastningen i kommunen.

7.2 Forurensning

Vann:

7.2.1 Bidra til å begrense forurensingen av kystfarvannet mot Oslofjorden. Akersvannet, Aulivassdraget og Vellebekken skal ha en vannkvalitet som egner seg for landbruksvanning, friluftsliv, rekreasjon og fiske. Det bør tilstrebes å ha en sammenhengende sone med fast grasdekke langs elver og bekker i kommunen, slik at en reduserer avrenning av jord og næringsstoffer.

Jord og sedimenter:

7.2.2 Arealer på land og i sjøen der det er fare for forurensning, skal forvaltes på en slik måte at forurensningsfaren blir minst mulig.

Støy og luftforurensning:

7.2.3 Kommunen skal arbeide for at Tønsbergs innbyggere skal ha et tilfredsstillende ute- og innemiljø i forhold til støy, støv- og annen luftforurensning.

Miljørettet helsevern:

7.2.4 Kommunen skal integrere miljøvern og miljørettet helsevern bedre i kommunens samlede plan- og utredningsarbeide.

7.2.5 Kommunen skal innarbeide miljørettet helsevern i driften av renovasjonsordninger, fyllplasser, vannforsyningen og avløpsordningene.

7.4 Naturforvaltning

Biologisk mangfold:

7.4.1 Kommunen skal forvalte naturen slik at variasjoner og arts mangfoldet opprettholdes.

Vilt og fiske:

7.4.2 Vilt og fisk skal forvaltes på en bærekraftig måte. Hensynet til vilt - og fiske interessene skal innpasses i arealplanleggingen.

Landskap og estetikk:

7.4.3 Landskap skal inn som et viktig vurderingsgrunnlag i all saksbehandling som innebærer arealforvaltning. Arealdisponeringen skal styres slik at spesielle særtrekk i kommunens landskap bevares.

7.4.4 Sikre sammenhengende kulturlandskap mot visuell forurensning.

7.4.5 Bidra med bl.a. råd og veiledning til bevaring av bygningsarven på gårdsanlegg mht. bygningstyper, form, farge, bygningsmiljø og sammenhengende bygningsmiljøer

7.5 Klima og energipolitikk

7.5.1 Tønsberg kommune skal bidra til å oppnå de nasjonale målsettingene for begrenning av klimagassutslipp og energibruk. Energibehovet skal sikres på en samfunnsøkonomisk lønnsom måte.

Veksten i forbruket av elektrisitet og fossile brensel skal stoppes og på lengre sikt reduseres.

7.5.2 Kommunen skal tilrettelegge for at næringsliv, og innbyggere kan redusere energiforbruket og øke bruken av fornybare og lokale energikilder gjennom målrettet planlegging (kommuneplanen, reguleringsplan, utbyggingsavtaler). Energispørsmålet skal være en viktig premiss for planleggingen.

7.5.3 Legge til rette for bruk, utvikling/- produksjon av bioenergi i landbruket, veksthusnæringen samt transport og næringsvirksomhet generelt.

Vedlegg IV: Tiltak som skal vurderes tatt inn ved kommuneplanrulleringen

- Kjerneområder landbruk (arealdelen – temakart)
- Hensynssoner landbruk (arealdelen)
- Restriksjoner på salg av matjord (utfyllende bestemmelser)
- Endring av krav til uteoppholdsrom (utfyllende bestemmelser)
- Definisjon buffersone (utfyllende bestemmelser)
- Forbudssoner for pløying langs vassdrag (arealdelen)
- Forbud mot høstpløying i kategori 3 og 4 (utfyllende bestemmelser)
- Målene (inn i måldelen)

Vedlegg V: Kjerneområder landbruk

